

Jana z Arcu a České země

Václav Štěpán

Osobnost francouzské národní hrdinky Jany z Arcu, která nyní díky dvěma filmům a muzikálu, jež byly o ní natočeny, prožívá své znovuzrození, se stala předmětem zájmu mnoha historiků, publicistů, spisovatelů a básníků. To, co o ní bylo napsáno, čítá dnes již několik desítek tisíc titulů a stále přibývají další.¹ Většině historiků přitom neunikl Janin vztah k českým zemím, projevivší

¹ Nejdůležitější prameny k životu a působení Jany z Arcu – záznamy z jejího procesu v Rouenu v r. 1431 a z pozdějších rehabilitačních procesů v letech 1450–1456 – jsou v Bibliothèque Nationale v Paříži. Další materiály – listy, soudobé zprávy o jejím vystoupení a jeho ohlasech – jsou roztroušeny v archivech, muzeích a soukromých sbírkách ve Francii, Anglii, Belgii, Německu, aj. Obšírnou edici z toho všeho pořídil J. QUICHERAT (ed.), *Procès de condamnation et de réhabilitation de Jeanne d'Arc dite la Pucelle*. Paris 1841–1849 (5 svazků). V němčině zpracovali R. SCHIRMER-IMHOFFOVÁ a J. P. BACHEM edici *Jeanne d'Arc. Dokumente ihrer Verurteilung und Rechtfertigung 1431 – 1456*, Köln 1956. Speciálně listům Jany z Arcu je věnována edice J. K. van WINTEROVÉ a D. T. ENKLAARA, *De Brieven van Jeanne d'Arc*, Groningen 1954. Z nejdůležitějších děl životopisných uvádíme: J. MICHELET, *Histoire de France*. Sv. 5. Paris. 1879 a *Jeanne d'Arc*. Leipzig – Berlin 1907 (v českém výtahu: *Rekové a rebelové sladké Francie*. Praha 1974, str. 92–118); A. FRANCE, *Vie de Jeanne d'Arc*. 2 sv. Paris 1909 (v českém překladu: *Jana z Arku*, Praha 1950.) A. LANG, *The Maid of France*. London 1924 (v částečném českém překladu *Panna Orléanská. Život a umučení sv. Johanny d'Arc*, Stará Ríše 1929); V. I. RAJCES, *Process Žanny d'Arc*. Moskva – Leningrad 1964; S.

se speciálně v jejím listu husitům z 23. března 1430. Publicisté a autoři krásné literatury si tohoto vztahu všímají méně. Autoři zmíněných filmů a muzikálu jej ponechali zcela bez povšimnutí, a to přesto, že oba filmy o Janě z Arcu byly natáčeny v České republice. Už z toho důvodu je tedy záhodno blíže popsat jak okolnosti Janina listu husitům, tak i další události, jimiž se Janino vystoupení, jeho ohlasy a osoby tak či onak spjaté s jejími osudy odrazily v naší historii a ovlivnily to, co se v ní dělo.

Přestože se ukazuje, že vzájemná spojitost mezi Janou z Arcu a osobami kolem ní na straně jedné a českými zeměmi, reprezentovanými tehdy především husity, na straně druhé nebyla nijak bezvýznamná, česká historiografie se tímto fenoménem zabývala dosud jen velmi nedostatečně a okrajově a ani historiografie ostatních evropských zemí zde nedošla k vyčerpávajícím závěrům.² Janin

TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc. Spätmittelalterliche Mentalität im Spiegel eines Weltbildes*, Weimar 1991. Čeští historici věnovali Janě z Arcu jen některé drobnější články – za všechny uvádíme: M. NEJEDLÝ, *Jana z Arcu*. Historický obzor 8, 1997, č. 3/4, str. 50–57; řada děl (V. Gabler, F. Peroutka aj.) je spíše publicistických. Mírně nadprůměrnou úroveň má kniha A. VANTUCHA, *Příbeh o Jane z Arku*, Bratislava 1982. Z autorů krásné literatury, zabývajících se Janou z Arku, jmenujme F. Villona, Shakespeara, F. M. A. Voltaira, F. Schillera, A. Dumase (napsal i některá díla, která bychom označili spíše za literaturu faktu), M. Twaina, G. B. Shawa, B. Brechta, A. Seghersovou, L. Feuchtwangera, aj., z českých autorů J. Loukotková, Bůh či ďábel (líčení osudů Janina spolubojovníka maršála Gilese de Retz, později smutně proslulého rytíře Modrovouse).

2 Originál listu Jany z Arcu husitům z 23. března 1430 se nezachoval, je zachován v opise v registrech kanceláře římského krále Zikmunda (Haus-, Hof- and Staatsarchiv Wien, Reichsregister D, fol. 98r-v). Poprvé jej otiskl J. von HORMAYR, *Taschenbuch für die vaterländische Geschichte*. Neue Folge. Fünfter Jahrgang. München 1834, str. 226 v německém překladu, který se však dosti liší od latinského textu původního listu. Podle Hormayra pořídil edici listu také J. QUICHERAT v 5. svazku své edice z r. 1849, str. 156 a násl. Oba texty – latinský i německý – uveřejnila J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc schreibt an die Hussiten*. Stifter – Jahrbuch 6, 1959, str. 109–116 (texty konkrétně na str. 114–115). Pečlivou edici latinského textu s komentářem pořídil T. SICKEL, *Lettre de Jeanne d'Arc aux Hussites*. Bibliothèque de l'Ecole des chartes XIII, ser. 2., Paris 1861, str. 81–83, dále pak F. PALACKÝ, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges II*, Praha 1873, str. 132, č. 669 a J. M. van WINTEROVÁ – D. T. ENKLAAR (edd.), *De Brieven*, č. 22, str. 50 f. Český překlad listu uvádí F. M. BARTOŠ, *Husitství a cizina*. Praha 1931, str. 218–219 a A. FRANCE, *Jana z Arcu*, str. 351 (zde je zřejmě přeložen německý text Hormayrův). Rozborem listu se jinak ještě zabývá H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle, das Basler Konzil und die „Kleinen“ der Reformatio Sigismundi*. Francia 11, 1983, str. 319–339. Česká historiografie nemá dosud speciální studii o tomto listu. Zmínky o něm jsou ovšem v každé příručce dějin věnované období husitství – uveďme zde F. PALACKÝ, *Dějiny národu českého*. Praha 1921, str. 630; F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II. Vláda bratrstev a jejich pád, 1426–1437*, Praha 1966, str. 74; F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce. Kronika válečných let*, Praha 1993, str. 235, 391. Ostatní

list husitům byl dlouhou dobu považován za podvrh.³ Od dob Sickelovy edice tohoto listu (1861) převládlo postupně mínění o jeho pravosti, rozchází se však mínění historiků o tom, zda obsah listu byl v souladu a Janinými intencemi či nikoliv. A právě zde je třeba říci, jak se věci mají – zda Jana z Arcu byla skutečně vůči husitům naladěna nepřátelsky tak, jak by naznačoval tón a obsah listu, nebo zda její postoj byl přece jenom poněkud jiný.

Pro zkoumání Janina vztahu vůči husitům nemáme bohužel kromě zmíněného listu k dispozici žádné další zprávy. Nijak se o tom nezmiňují dokonce ani akta jejího rouenského procesu.⁴ Musíme zde proto vyjít z obecně známých faktů, porovnání názorů jednotlivých historiků a pohledů na samotnou Janinu osobnost.

Mám zato, že nejlépe se v tomto směru vyjádřili J. Michelet a A. France. Michelet, jenž zdůrazňuje Janin prostý zdravý rozum, projevivší se schopností udělat to, co v dané chvíli bylo třeba, se snaží nepřímou naznačit jistou souvislost mezi Janiným vystoupením a husitským hnutím srovnáním Jany s bojovnými husitskými ženami a poukazem na mystický význam jména Jan (v ženské podobě Jana), jehož nositeli byly vesměs významné osoby, mj. Jan Hus.⁵ Hus byl samozřejmě v době Janina narození (1412) znám pouze v českých zemích, některých oblastech Německa a na papežském dvoře v Římě, kam na něho putovaly žaloby jeho protivníků. Evropskou proslulost mu zajistila teprve jeho mučednická smrt v Kostnici roku 1415. Není přitom bez významu, že jejími svědky tam byli oba nejvýznamnější aktéři Janina rouenského procesu – prastrýc anglického krále, winchesterský biskup a od roku 1426 kardinál Jindřich z Beaufortu a beauvaiský biskup Petr Cauchon. Jindřich z Beaufortu (1370–1447) získal na kostnickém koncilu do svých služeb známého humanistu Poggia Braccioliniho, od něho převzal určité – byť i velmi umírněné sympatie vůči husitům. Byla to jedna z mála kladných vlastností tohoto preláta, jenž jinak proslul účastí na politických zmatcích v Anglii po smrti krále Jindřicha V. roku 1422, byl pravděpodobně zapleten do některých politických vražd

okolnosti vztahů Janina vystoupení a osob kolem ní k českým dějinám jsou popsány jen velmi zběžně.

3 Hodnotí jej tak v obou zmíněných dílech Palacký a E. DENIS, *Huss et la guerre des Hussites*. Paris 1878, z blíže neuvedených důvodů také J. M. van WINTEROVÁ – D. T. ENKLAAR (edd.), *De Brieven*, jistě pochybnosti má i S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 50.

4 H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 324. Janini soudci zřejmě v tomto směru nezjistili nic, čeho by mohli proti ní nějak použít. Přitom není pochyb, že by jim důkazy spojení této „kacířky“ s českými kacíři byly velmi vítány, už proto, že řada z nich měla s husitstvím své vlastní zkušenosti.

5 J. MICHELET, *Rekové a rebelové*, str. 92, 95.

a v českých dějinách je znám jako vůdce čtvrté křížové výpravy, skončivší v srpnu 1427 pohromou u Tachova.⁶ Petr Cauchon (asi 1371–1442), původně vysoký činitel pařížské university, byl na kostnickém koncilu vyslancem burgundského vévody Jana Neohroženého a obhajoval zde teorii tyranovraždy, mající ospravedlnit účast vévody Jana na zabití vévody Ludvíka Orléanského r. 1407 – ovšem neúspěšně a bezvýsledně. Beauvaiským biskupem se stal 21. srpna 1420 na doporučení krále Jindřicha V. odměnou za svou účast na vzniku pověstné smlouvy v Troyes 21. května 1420. Z Beauvais byl vyhnán tamními měšťany po vystoupení Jany z Arcu v létě 1429 – měl tedy osobní důvod k nenávisti vůči ní.⁷

A. France popisuje ráz Janiny rodné krajiny – vogézského Lotrinska – jako lesnatého, lužinatého a pahorkovitého kraje, velmi podobného jižním Čechám. Obyvatelům jižních Čech se podobali rovněž obyvatelé tohoto koutu země, mj. svou touhou po vzdělání a zálibou v písmáctví. Číst a psát uměly i mnohé ženy, mj. Janiny příbuzné.⁸ Dovolím si podotknout, že i Jana z Arcu zřejmě toužila po vzdělání a skutečnost, že se jí jej kvůli jejímu zapojení do domácích a polních prací nedostalo, byla asi jedním z důvodů jejího generačního konfliktu s jejím poněkud autoritativním otcem, vesnickým rychtářem v Domrémy. Jana z Arcu byla nepochybně zdravá a silná dívka (odmítám teorie, vysvětlující její počínání vlivy epilepsie, duševní choroby či jiné nemoci) – jednou tělesnou vadou však přece jenom trpěla – neměla menstruace. Pro ženu v tehdejší společnosti to znamenalo nemožnost mít děti a tím ztíženou možnost manželského a rodinného života. Jana z Arcu si toho byla vědoma – a spolu se zprávami o špatném stavu Francie a válečnými útrapami, postihnuvšími i její rodnou ves, to byl pro ni podnět pro vykonání něčeho, čím by tento svůj společenský handicap vyrovnala, v daném případě naplnění legendy o osvobození Francie z anglického područí pannou z Lotrinska. O svém budoucím poslání přemýšlela minimálně čtyři roky před jeho uskutečněním, vhodnou příležitostí k tomu byly návštěvy kostelů, vykonávané tak často, že se Jana kvůli tomu stala terčem posměchu svých vrstevníků (jak pozoruhodné pro budoucí hrdinku od Orléansu, Jargeau, Patay a Re-meše!). Při těchto svých rozjímáních jistě hledala vzory pro to, co hodlala podniknout – a zde nutně musela připadnout na příklady svých současnic husitských žen.⁹

6 F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 43.

7 M. DEFOURNEAUX, *Życie codziennie w czasach Jeanny d'Arc*. Warszawa 1963, str. 119; S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 213–214.

8 A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 9–12.

9 Vliv absence menstruace na Janino rozhodnutí zdůrazňuje z historiků opět pouze J. MICHELET, *Rekové a rebelové*, str. 96.

Co vlastně mohla Jana z Arcu vědět o husitech? V době jejího vystoupení byli již známi v celé Evropě a tak jako u mnoha jiných obdobných revolucí se přitom ve veřejnosti střídaly sympatie s antipatiemi. Pro mnoho lidí byl nepochybně přitažlivý program husitské reformy společnosti, vyjádřený ve čtyřech pražských artikulech, znali husitské manifesty, z nichž probleskovala touha po spravedlivém míru, byla jim sympatická snaha po humanizaci veřejného života, projevivší se např. odstraněním trestu smrti za krádeže (po porážce husitské revoluce opět obnoveným). Ve společnosti, v níž dosud žily ideály rytířství a statečnosti, musela nutně imponovat vojenská zdatnost a odvaha husitů, odrážejících útoky mnohem početnějších protivníků. Odrazovaly nezvyklost husitské revoluce a jejího vnějšího symbolu podávání podobojí, vnitřní rozpory v husitském hnutí, některé projevy fanatismu a loupeživost při vojenských výpravách, projevivší se zejména v posledních letech před Lipany. Toto vše znali i Francouzi a v jejich případě byl vztah k husitům umocněn fenomény různých kacířských hnutí a sekt. Podle akt synody v Bourges 17. února 1432 organizovali Valdenští v Dauphiné vybírání sbírky pravděpodobně na podporu husitského poselstva na koncilu v Basileji. Táž synoda přičítala různé lokální vzpoury sedláků v důsledku válečných událostí rovněž vlivu husitské agitace.¹⁰ Severní oblasti Francie Artois, Pikardie, Henegavsko a jižní Flandry, v té době součást zájmové sféry burgundského vévody Filipa Dobrého (1396–1467), byly pod silným vlivem sekty Pikardů, pronásledované od roku 1411 inkvisicí a s ní spojenými burgundskými vévody (Janem Neohroženým a po jeho smrti r. 1419 jeho již zmíněným synem a nástupcem Filipem Dobrým). Toto pronásledování vyvolalo r. 1413 odchod asi 40 Pikardů do Čech, kde část z nich se spojila s husity, část pod vedením Gilese Mersaulta z Tournai se r. 1420 vrátila domů. Mersault pak propagoval v Tournai a okolí čtyři pražské artikuly a byl 22. července 1423 upálen. Jeho stoupenci udržovali spojení s husity i v následujících letech a právě v době Janina vystoupení r. 1429 byla zahájena nová velká vlna jejich pronásledování. V Lille bylo 1. prosince 1429 upáleno 5 osob, v Tournai zahynul 21. prosince 1429 Mersaultův spolupracovník Bléharies, jedna žena se oběsila ve vězení, atd. Vévoda Filip Dobrý vydal 11. března 1430 manifest ke stíhání uprchlých Pikardů, označených za příslušníky „dábelské a zvrhlé sekty Pražanů“.¹¹ Můžeme předpokládat, že obyvatelé Lotrinska při své vzdělanosti a poloze své krajiny na pokraji burgundských držav o většině těchto záležitostí věděli. S Pikardy je spojovala i osoba společného nepřítele vévody Filipa Dobrého – jeho

¹⁰ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský I*. Praha 1915, str. 26; F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 140.

¹¹ F. M. BARTOŠ, *Husitství a cizina*, str. 176–193.

vojska pod vedením generálního kapitána Antoina de Vergy v l. 1423–1428 několikrát napadla a zpusťovala panství Vaucoulers, věrné králi Karlu VII., k němuž náleželo také Janino rodné Domrémy. Dá se proto předpokládat, že pro Janu z Arcu při zahájení jejího poslání na jaře 1429 nebyli neznámým pojmem husité, Pikardi a Valdenští, znala husitský způsob válčení, který pro ni mohl představovat jistou inspiraci, věděla možná něco i o čtyřech pražských artikulech.

Z akt Janina rouenského procesu je ovšem známo, že se při svém poslání mnoho odvolávala na hlasy od Boha, archanděla Michala, sv. Kateřiny a dalších světců. Byla nepochybně pobožná, častokrát se obracela se svými modlitbami a prosbami k Bohu (opět ale odmítám teorii, vysvětlující její počínání náboženskou exaltovaností až fanatismem). Víme nicméně, že minimálně v jednom případě, ovšem pro ni přímo kardinálním – otázce jejího mužského šatu – kryla svým odvoláváním se na hlasy světců skutečného původce svého převleku panoše Jana z Novelempontu (Met), jemuž by jinak hrozilo trestní stíhání pro napomáhání kacírství.¹² Což jestli takto svým odvoláváním na „hlasy“ kryla i něco jiného – např. husitské zdroje inspirace svého počínání?

Přejdeme nyní přímo k Janinu listu husitům. Z její nepochybně početné korespondence, zmiňované prameny, se dochovalo v originále nebo ve více méně věrohodných opisech 8 dopisů představitelům Angličanů z 22. března 1429, obyvatelům Tournai z 25. června 1429, vévodovi Filipovi Dobrému ze 17. července 1429, obyvatelům Remeše z 5. srpna 1429, obyvatelům Riomu z 9. listopadu 1429, obyvatelům Remeše z 16. března 1430, husitům z 23. března 1430 a opět obyvatelům Remeše z 28. března 1430. Listy pro burgundského vévodu, obyvatele Remeše a obyvatele Riomu jsou dochovány v originálech, listy pro Remešské z 5. srpna 1429 a 28. března 1430 podnes vlastní potomci Janiných bratrů hrabata Maleissye – Melun, na listech pro Riomské a obou listech pro Remešské z března 1430 je Janin vlastnoruční podpis (zřejmě se učila psát, ale naučila se pouze toto). List pro husity je naproti tomu podepsán jejím osobním tajemníkem, augustiniánským řeholníkem Janem Pasquerelem.¹³

Již tímto podpisem se list pro husity liší od všech ostatních a tato odlišnost vyniká ještě více při srovnání jejich obsahu. Všechny 7 ostatních listů souvisí přímo a bezprostředně s Janiným posláním. List pro Angličany obsahuje výzvu k jejich odchodu z Francie a pro případ, že se tak stane, jim slibuje společnou účast s Francouzi na křížové výpravě k osvobození Božího hrobu

¹² V. I. RAJCES, *Process*, str. 27–32.

¹³ J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 112–113.

v Jerusalemě.¹⁴ V dopise pro Tournai vyzývá Jana z Arcu toto město, které uprostřed držav vévody Filipa Dobrého jediné zůstalo věrno králi Karlu VII., k vytrvalosti, popisuje své vojenské úspěchy a slibuje brzkou korunovaci Karla VII. Víme, že tento její list došel do Tournai 7. července 1429.¹⁵ Vévodovi Filipovi Dobrému oznamuje Jana z Arcu právě uskutečněnou korunovaci Karla VII. v Remeši a vyzývá jej, aby se s králem smířil a zrušil spojenectví s Angličany. Všechny listy Remešským jsou varováním před obojetným a zrádným počínáním vévody Filipa Dobrého, jenž ohrožoval toto město vzdor dohodnutým příměřím, slibují obyvatelům Remeše vojenskou pomoc a vyzývají je k vytrvalosti. List pro město Riom souvisí s Janinými operacemi proti městům Saint Pierre le Moutier a La Charité v listopadu a prosinci 1429, z nichž prvního se Jana zmocnila, druhé však obléhala bezvysledně.

S tímto věcným a střízlivým obsahem a tónem Janiných dopisů je obsah listu husitům opravdu ve značném kontrastu. Jana z Arcu oznamuje „českým kacírům“, že již dlouho ví o jejich ukrutném počínání, směřujícím ke zničení pravé víry, rozbíjení svatých obrazů, ničení kostelů a pronásledování věrných křesťanů. Sděluje jim, že kdyby nebyla zaměstnána válkou s Angličany, zaútočila by vojensky na ně a pokud neuslyší, že se napravili, je ochotna bojů s Angličany zanechat a vytáhnout se vší mocí na ně, aby je náležitě potrestala za to, co napáchali. Pokud se chtějí vrátit k pravé víře, mají k ní poslat posly a ona jim poví, co musejí udělat. V opačném případě nechť si přičtou sami sobě za vinu to, co je potká, a připraví se na její příchod, který pro ně bude nepochybné tvrdý, ale spravedlivý. Mohla vůbec Jana z Arcu takto vystupovat?

Vše, co o ní víme, nasvědčuje tomu, že pro ni byla první a nejdůležitější záležitostí otázka vyhnání Angličanů z Francie a ukončení války s nimi a jejich spojenci. Dokonce i účast na křížové výpravě do Jerusalema podmiňovala předchozím skončením bojů s Anglií. Je tedy velmi nepravděpodobné, že by naráz ničeho nic byla ochotna zanechat válku s Angličany nedokončenou jenom proto, aby mohla vytáhnout proti kacírům. Janino rozhořčení nad škodami, které husité způsobili, vyznívá dosti nepřesvědčivě. Zprávy o škodách z jejich výprav mohly samozřejmě docházet značně zveličené, i tak však Jana

¹⁴ Tato nabídka není v listu uváděna výslovně, mluví se zde pouze o možnosti. Angličané půjdou s Francouzi společně tam, kde vykonají pro křesťanstvo nejkrásnější skutek. Proto J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 113 vykládá tuto pasáž listu i jako možnou Janinu výzvu ke společné křížové výpravě proti husitům. Jana nepochybně v březnu 1429 věděla, že se chystá další křížová výprava proti husitům pod vedením kardinála Beauforta a vévody Filipa Dobrého, ale z jejího dalšího vystupování (viz list vévodovi Filipovi Dobrému ze 17. července 1429) vyplývá, že dávala přednost křížové výpravě proti Turkům k osvobození jerusalemského Božího hrobu.

¹⁵ A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 239.

z Arcu mohla sledovat ve svém přímém a bezprostředním okolí mnohem větší škody, způsobené oběma stranami v konfliktu stoleté války. Jestliže podle odhadu historiků bylo za 15 let bojů husitů zničeno, vypáleno a vyplněno asi 170 klášterů a několik set kostelů,¹⁶ pak z Francie máme k dispozici shodou okolností údaj právě z r. 1430, týkající se jediné provincie hrabství Quercy, kde z 1000 kostelů bylo schopno používání jen 300–400, všechny ostatní byly zničeny, zpustošeny a vyplněny. V diecési Périgueux byly v r. 1442 kostely, které nebyly zničeny, přeměněny na pevnosti a vězení.¹⁷ Že by Jana z Arcu zaujaly zprávy o tom, co se dělo v Čechách, více než toto? Jediná pasáž dopisu, která působí přesvědčivě, je Janina navržená snaha o prostřednictví za účelem smíření s církví. Jak jsem již podotkl, je překvapující podepsání listu Janiným osobním tajemníkem Pasquerelem – Jana z Arcu se tehdy již uměla podepsat a nic by jí nebránilo, aby list podepsala ona sama. A je zde ještě jedna velmi zarážející okolnost.

Většina editorů listu uvádí pouze jeho text, oba překladatelé listu do češtiny F. M. Bartoš a překladatel knihy A. Franceho však připojují k úvodním slovům „Ježíš Maria“ křížek. Víme, že Jana z Arcu měla ve zvyku, pokud začínala svůj list těmito slovy, připojit k nim jeden nebo dva křížky. Smysl tohoto počínání nám objasňuje šestý bod její rouenské obžaloby, kde se praví, že znamení jednoho kříže připojené ke slovům „Ježíš Maria“ mělo znamenat, aby ti, jimž byl list adresován, nečinili to, co v něm bylo napsáno. Jana z Arcu k tomu sama vypovídala při výslechu 1. března 1431 a doznala se, že tak někdy opravdu činila. Šlo zřejmě o opatření pro případ, že by byla nucena psát list pod nátlakem (např. v zajetí, apod.) a obsah listu by tedy nesouhlasil s jejím skutečným míněním. U listů, u nichž nemůže být pochyb, že vyjadřují Janino skutečné smýšlení, můžeme však videt u slov „Ježíš Maria“ dva kříže – např. u listu představitelům Angličanů z 22. března 1429. Pochybnosti o věrohodnosti obsahu nevzbuzují také ty listy, které vůbec slova „Ježíš Maria“ nemají a začínají jiným způsobem, např. list Remešským z 28. března 1430.¹⁸

Nedalo mi to a začal jsem pátrat po původním textu dopisu. Jeho originál není dochován, je k dispozici pouze opis z register říšské kanceláře římského, uherského a nominálně i českého krále Zikmunda. Samozřejmě musíme počítat s tím, že kancelářští úředníci při opisování listu mohli udělat určité

¹⁶ M. M. BUBEN, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha 2000, str. 367.

¹⁷ M. DEFOURNEAUX, *Życie*, str. 122.

¹⁸ J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 109–110. Je zajímavé, že z uvedení či neuvedení křížů nevyvodila žádné konkrétní záměry pro Janin list husitům, ačkoliv to, že se zabývala zmíněným bodem Janiny obžaloby, naznačuje, že v tom hledala určitou souvislost.

chyby. Vidíme to ostatně u kancelářské poznámky na pokraji zápisu, mající za účel zachytit ve stručnosti obsah listu „Puella de Anglia contra hereticos“ (Panna z Anglie proti kacířům). U Jany z Arcu by takový záznam nedával smysl, je možné, že výraz „Puella de Anglia“ byl napsán omylem za „Puella Aurelianensi“ (Panna Orléanská). Úředníci Zikmundovy kanceláře rovněž pochopitelně neznali význam kryptogramu „Ježíš Maria“ s jedním křížkem, ale byli přece jenom natolik pečliví, že křížek, který zřejmě u slov latinského originálu „Jesus Maria“ byl, uvedli, i když jej napsali po straně před první slovo vlastního textu dopisu. Pokud tedy v Janině listu husitům byla skutečně slova „Ježíš Maria“ s jedním křížkem, znamenalo by to, že obsah listu neodpovídal Janiným intencím a adresáti, tj. husité, neměli činit to, co ona jim sdělovala! Je to vůbec možné a pokud ano, jak mohli husité znát skutečné Janiny názory a jaké vlastně byly?

K zodpovězení těchto otázek bude nutno prozkoumat všechny okolnosti vzniku listu, jakož i toho, jak se působení Jany z Arcu odrazilo v okolních zemích, co o ní mohli vědět v Čechách, zda měla nějakou možnost spojení s českými zeměmi a jak se asi mohl vytvářet její názor na husity.

Především je nutno podotknout, že vystoupení Jany z Arcu zaujalo řadu osob nepřátelsky naladěných vůči husitům. Naši čtenáři asi málo vědí o tom, že název Panna Orléanská, pod nímž Jana z Arcu vstoupila do dějin, vytvořil 14. května 1429 ve svém traktátu „De Puella Aurelianensi“ necelé dva měsíce před svou smrtí, Jan Charlier řečený Gerson (1363 – 1429), známý z kostnického koncilu jako velmi zarputilý odpůrce M. Jana Husa.¹⁹ Král Zikmund byl o Janě z Arcu podrobně informován již v červenci 1429 oslavným listem sekretáře krále Karla VII. Alaina Chartiera (1385 – 1433).²⁰ V téže době jakási římská věstkyně dala rozhlásit v Německu, že Jana z Arcu dobude Království českého.²¹ Toto proroctví se nepochybně rychle rozšířilo a stalo se zřejmě velmi populárním v Řezně, které bylo známo jako středisko tvrdých odpůrců husitů, jimi samotnými ohrožované při jejich spanilých jízdách. Asi proto ukazovali řezenští konšelé na radnici králi Zikmundovi při návštěvě tohoto města Janiny portréty, které dali speciálně namalovat (samozřejmě není známo, nakolik byly věrohodné) a r. 1430 bylo tamtéž hráno melodramatické představení ze života Jany z Arcu.²² Kolínský mistr Jindřich z Gorkumu a někteří jiní němečtí učenci psali o Janě z Arcu traktáty již od června 1429, nemohli ovšem

¹⁹ S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 56, 150–155.

²⁰ *Tamtéž*, str. 57.

²¹ A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 350.

²² J. von HORMAYR, *Taschenbuch*, str. 326; V. GABLER, *Panna Orléanská*. Praha 1870, str. 98; J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 114. Pořízení obrazů v Řezně stálo 24 feniků.

o ní vyslovit konečný soud.²³ Král Zikmund a některé další osoby z jeho okruhu byli však Janě z Arcu nakloněni dosti příznivě, jak dokazuje překlad jejího listu Angličanům z 22. března 1429 v díle Zikmundova oficiálního kronikáře Eberharda Windeckeho.²⁴ Příčinou byl zřejmě Zikmundův poměr vůči Anglii, podléhající pod vlivem okolností četným výkyvům. Pod vlivem této politické konstelace a legend, vytvářených o Janě z Arcu především církevními kruhy, mohla tedy v Německu snadno vzniknout představa, že Jana z Arcu bude eventuálně vhodným nástrojem boje proti husitům.

Veřejné mínění, dosud naladěné vůči husitům převážně nepřátelsky, se v té době začínalo rozdělovat. Část politických a církevních kruhů i nadále trvala na nesmiřitelném stanovisku a hodlala husitský problém vyřešit pouze zbraněmi, zatímco druhá část v čele se samotným králem Zikmundem byla již více nakloněna myšlence vyjednávání, jež by urovnalo konflikt s husity prostřednictvím vzájemných kompromisů. Právě v době, kdy se Jana z Arcu chystala na výpravu k osvobození Orléansu, se 3. dubna 1429 sešli v Bratislavě k prvnímu jednání král Zikmund se svými politiky a zástupci některých jiných vládců na straně jedné a představitelé husitů v čele s Prokopem Velikým na straně druhé. Burgundského vévodu Filipa Dobrého zde zastupoval mistr pařížské university a děkan cambraiský Giles Charlier, synovec Jana Gersona. Jednání sice nevedlo k žádným konkrétním výsledkům, položilo však základy k dalším budoucím setkáním a otevřelo tak možnosti vyřešit jednáním problém, který až dosud nebylo možno řešit zbraněmi.²⁵

K těm nesmiřitelným náleželi vedle papeže Martina V. především Zikmundův zeť rakouský vévoda a zástavní držitel Moravy Albrecht Habsburský a také burgundský vévoda Filip Dobrý. Jeho ideálem bylo uspořádání křížové výpravy proti Turkům, protože to však za dané politické situace bylo pro něho samého bez pomoci druhých obtížně proveditelné a ta pomoc byla dost těžko sehnatelná, rozhodl se tuto výpravu nahradit činy dle jeho mínění neméně záslužnými – křížovou výpravou proti husitům a vyhlazením kacířů na územích pod svou vládou. Právě tím je do značné míry vysvětlena jeho účast na pronásledování Pikardů. Kardinál Jindřich z Beaufortu byl od 18. března 1427 v hodnosti legáta zmocněncem papeže Martina V. pro křížovou výpravu proti husitům a v této hodnosti zůstal i po porážce této výpravy u Tachova 4. srpna 1427. Jeho synovec vévoda Jan z Beaufortu (1389–1435), regent nezletilého krále Jindřicha VI. pro francouzská území pod vládou

23 A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 350.

24 E. WINDECKE, *Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigmunds*. Berlin 1893, str. 248 f.

25 F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 46.

Anglie a švagr vévody Filipa Dobrého, zprostředkoval jednání kardinála Beauforta s Filipem Dobrým za účelem přípravy nové protihusitské křížové výpravy. Filip Dobrý poslal v této záležitosti několikrát svého proslulého diplomata a cestovatele Gilberta de Lannoye ke králi Zikmundovi a vévodovi Albrechtovi Rakouskému. Na základě těchto rozhovorů a Lannoyova návrhu pak dohodli konkrétní plán křížové výpravy kardinál Beaufort a Filip Dobrý na schůzce v březnu 1428. Vévoda Filip Dobrý měl vést ze svých zemí 20 000 ozbrojenců, k nim se měl přidat pomocný sbor anglický a samozřejmě byl otevřen nábor dobrovolníků také v dalších zemích. Papež Martin V. na základě toho vyslal do Anglie k jednání o náboru členů pomocného sboru svého auditora Kuneše ze Zvole. Výsledky jeho jednání však nebyly valné. Královská rada umožnila na podzim 1428 najmout kardinálu Beaufortovi 250 kopiníků a 1500 lučištníků, a to za peníze papežovy, poskytnuté prostřednictvím londýnské filiálky obchodního domu Bardiů. Kardinál chtěl původně dvojnásobek – skoupost královské rady se vysvětluje tím, že hlavní anglické síly byly tehdy poslány do Francie k obléhání Orléansu. Londýnská synoda v prosinci 1428 odhlasovala rovněž finanční pomoc proti husitům. Do poloviny června 1429 byl nábor určené kvóty žoldnéřů proveden a kardinál Beaufort dostal 18. června 1429 souhlas královské rady k odplutí s tímto sborem do Francie, kde se měl spojit s armádou vévody Filipa Dobrého, rovněž usilovně verbovanou. Souhlas byl ovšem dán právě v den kruté porážky Angličanů Janou z Arcu v bitvě u Patay. Kardinál Beaufort pod dojmem zpráv o pohromě Angličanů dal 1. července 1429 svůj sbor k dispozici svému synovci Janovi z Beaufortu na obranu Paříže. Protože považoval Janu z Arcu za kacírku, myslel si zřejmě, že to je stejně jedno – kacír jako kacír. Ovšem papež Martin V. byl jiného názoru. Použití vojáků naverbovaných za své peníze k jinému účelu, než bylo stanoveno, považoval za zpronevěru a kardinála Beauforta okamžitě zbavil zmocnění pro vedení křížové výpravy. Nemohl tím však odvrátit skutečnost, že chystaná křížová výprava proti husitům byla takto zmařena.²⁶

Vévoda Filip Dobrý totiž také nemohl se shromážděnými vojáky vytáhnout proti husitům a musel jich použít na zabezpečení území pod svou vládou a další akce proti Janě z Arcu. Nábor dobrovolníků v ostatních zemích za situace, kdy se takto rozpadlo vedení výpravy, vázl a posléze zcela ustal. Pokud jde o žoldnéře, dané kardinálem k dispozici svému synovci, vévoda Beaufort je v srpnu 1429 vedl z Paříže proti armádě krále Karla VII. a Jany z Arcu,

26 F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III*, str. 234–235. Většina dosavadní literatury uváděla kontingent najatý v Anglii proti husitům v síle 5000 mužů. A. DUMAS v díle *Panna Orléanská* (v českém překladu Praha 1925) mluví o 4000 mužích a A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 298 o 3–4000 mužích.

táhnoucí na Paříž. Střetl se s Francouzi v řadě srážek 15. srpna 1429 u Senlisu, večer však Francouzi ustoupili do Crépy a Angličané obsadili Evreux. Vévoda Beaufort poté v následujících dnech odvedl své vojáky zpět do Paříže. Větší část jich zůstala k obraně tohoto města a střetla se s Janou z Arcu znovu při jejím neúspěšném pokusu o dobytí Paříže na přelomu srpna – září 1429. Zbytek byl pak odveden do Normandie, kam Jana z Arcu chtěla po osvobození Orléansu původně vtrhnout a kde se anglické panství počalo rovněž otrásat.²⁷

Král Karel VII. protestoval proti tomuto použití žoldnéřů, určených původně na tažení proti husitům, a byl to zřejmě také důvod, proč v následujících letech odmítal dát papeži souhlas k vybírání protihusitského desátku od duchovenstva. O záležitosti věděla tedy zcela nepochybně také Jana z Arcu.²⁸ Jistě si domyslela, jak svým vystoupením pomohla husitům, možná ji napadlo, že jsou vlastně spojenci. Z oné doby máme zachován doklad o jejím smýšlení a budoucích plánech v citovaném listu vévodovi Filipovi Dobrému ze 17. července 1429 – vyzývala jej, aby po usmíření s Francouzi nastoupil s nimi ke společnému boji proti Saracénům, tj. Turkům.²⁹ Vidíme tedy, že ani ve chvíli, kdy přípravy ke křížové výpravě proti husitům vrcholily a spěly ke svému zlomu, nepomýšlela na tažení proti Čechům. Věřila, že boje s Angličany a jejich spojenci brzy skončí, a pak půjde do Svaté země, kde podle tehdy se rozšiřivšího proroctví Kristiny Pisánské měla dožít svůj život. Můžeme proto věřit, že zájem o střetnutí s husity asi opravdu neměla.

Vévoda Filip Dobrý i přes nezdar plánované křížové výpravy proti husitům myšlenku na tažení buď proti Turkům nebo proti husitům neopustil. Souvisí s tím založení nejznámějšího a podnes trvajícího středověkého rytířského řádu zlatého rouna u příležitosti svatby Filipa Dobrého s Isabelou Portugalskou v Bruggách 7. ledna 1430.³⁰ V praxi ovšem tato snaha tehdy přinesla jen již zmíněné pronásledování Pikardů a akce proti Janě z Arcu. Jistě ne náhodou byl jedním z prvních rytířů řádu zlatého rouna Filipův vojevůdce Jan Lucemburský hrabě z Ligny, příslušník vedlejší větve lucemburského rodu hrabat z Namuru, jemuž byly svěřeny bojové operace proti územím pod kontrolou Francouzů a Janě z Arcu.³¹ Vévoda z Beaufortu povzbudil Filipovu bojechtivost tím, že mu daroval celou Champagne a další území mezi Belgií

27 A. DUMAS, *Panna Orléánská*, str. 107; A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 298–299.

28 F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III*, str. 235.

29 S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 175.

30 Literatura o vzniku řádu zlatého rouna je dosti chudá, často je uváděno chybné datum vzniku 10. ledna 1429. Celkem nejpodrobněji se okolnostmi jeho vzniku zabývá J. HUIZINGA, *Podzim středověku*. Praha 1999, str. 140–143.

31 Někteří historici tvrdí, že Jan Lucemburský měl s našimi Lucemburky společné jen jméno. Ve skutečnosti patřil k tomuto rodu, k jeho větvi hrabat z Namuru, kterou

a Burgundskem, pokud si je Filip Dobrý vydobude. Od ledna 1430 probíhaly proto v Burgundsku velké válečné přípravy, korunované v únoru 1430 sněmem generálních stavů v Dijonu, jenž odhlasoval daň 18 000 liber na najímání vojska. I přesto, že stále ještě oficiálně trvalo mezi Karlem VII. a Filipem Dobrým příměří, bylo zřejmé, že boje budou brzy obnoveny a Karel VII. se bude muset vůči Filipovi Dobrému nějak postavit.

Toto období nebylo pro Janu z Arcu nijak snadné. Její pověst neporazitelné hrdinky utrpěla nezdary u Paříže a La Charité, král Karel VII., zprvu silně pod jejím vlivem, nyní podléhal stále více vlivu svých rádců remešského arcibiskupa Reginalda de Chartres a královského pokladníka hraběte Georgerse de la Trémoille, kteří byli Janě nakloněni nepřátelsky a její vliv proto slábl. Udělení šlechtického titulu jí a jejím bratrům Karlem VII. 29. prosince 1429 bylo všeobecně chápáno jako vyznamenání již nepotřebné služebnice, která má být v brzké době odstavena na vedlejší kolej. Jádrem jejích rozporů se zmíněnými rádci představoval právě její vztah k vévodovi burgundskému. Ona, de Chartres i de la Trémoille byli přesvědčeni, že Filipa Dobrého lze získat na stranu Francie kombinací bojů a vyjednávání, ale zatímco Jana z Arcu upřednostňovala spíše boj (vedený navíc se vši důrazností), oba zmínění rádcové dávali přednost diplomatickému jednání.³² To probíhalo již od léta 1429 za hlavního prostřednictví savojského vévody Amadea, bylo několikrát znehodnoceno Filipovou vrtkavostí, což právě byl pro Janu z Arcu důvod, aby pomýšlela více na boj než na vyjednávání, ale pokračovalo a de Chartres i de la Trémoille měli předpoklady k tomu, aby se v něm výrazně uplatnili. S de Chartresem jednal už před rokem 1429 vícekrát z pověření vévody z Beaufortu právě biskup Cauchon (tato tajná jednání byla navenek maskována Cauchonovou podřízeností arcibiskupovi de Chartres), de la Trémoille byl členem široce rozvětveného rodu, jehož někteří příslušníci podléhali vévodům burgundským, a měl tak rovněž umožněno spojení s Filipem Dobrým.³³ Tyto rozhovory se leckdy pohybovaly na samé hranici zrady a i když nemáme důkazy, že by se oba královi rádcové nějakým způsobem stali zaprodanci Angličanů a Burgundů, mohlo být přitom někdy ujednáno i něco takového, co nebylo zcela v momentálním zájmu Francie.

Nyní ovšem válečné přípravy Filipa Dobrého ukazovaly jasně všem, že přednost dostanou zbraně. To museli uznat i de Chartres a de la Trémoille. Oni ovšem nechtěli takovou válku, jakou by vedla Jana z Arcu, ale pouze takovou,

genealogové Lucemburků opomíjejí řádně popsat a zařadit do souvislostí s ostatními liniemi rodu Lucemburků.

32 M. NEJEDLÝ, *Jana z Arcu*, str. 53.

33 V. I. RAJCES, *Process* 1964, str. 57, 62.

jež by Filipa Dobrého nějakým způsobem zaměstnala natolik, aby nemohl přímo a bezprostředně ohrožovat území pod vládou Karla VII., a ponechávala by otevřená zadní vrátka k jednání. Takovou válkou mohla být jediné válka, vedená proti vévodovi Filipovi některým ze zahraničních spojenců Francie.

Karel VII. a jeho rádci vyvinuli po remešské korunovaci poměrně velké úsilí na vymanění Francie z diplomatické izolace, do níž se dostala po uzavření smlouvy v Troyes r. 1420. Již zmíněný list králova sekretáře Chartiera králi Zikmundovi z léta 1429 měl být úvodem ke sblížení mezi Karlem VII. a Zikmundem, z dalších událostí vyplývá, že nebyl v tomto směru zcela bez úspěchu. Více ovšem si sliboval Karel VII. od spojení s rakouskými a tyrolskými Habsburky. Zde využil skutečnosti, že mezi burgundskými vévody a Habsburky trval spor kvůli věnu tety Filipa Dobrého Kateřiny, vdovy po strýci Albrechta Habsburského Leopoldu Rakouském, zemřelém r. 1411, po němž právě se ujal vévoda Albrecht vlády. Tento spor byl jen dočasně umlčen snahou o spojení Filipa Dobrého s Habsburky proti husitům v letech 1423–1429. Karel VII. byl v kontaktech s tyrolským vévodou Bedřichem IV. již od r. 1427 a nyní po krachu plánované protihusitské křížové výpravy usoudil, že bude dobré tyto kontakty v zájmu vystoupení proti Filipovi Dobrému obnovit a rozšířit.³⁴

Podle všeho rozhodnutí o tom padlo v březnu 1430 při pobytu královského dvora na hradě Sully sur Loire mezi Gienem a Orléansem, majetku hraběte de la Trémoille, který zdědil po své matce Marii de Sully, dceři Ludvíka I. Bourbonského. Jana z Arcu pobývala na tomto hradě od 3. března 1430. Nevíme, nakolik se zúčastnila jednání královské rady, ale každopádně musela být informována o těch rozhodnutích, která se jí přímo a bezprostředně týkala. A k těm patřilo i to, co mělo být podniknuto vůči Filipovi Dobrému. Jednání bylo přitom ovlivněno ještě další důležitou událostí. I na dvůr Karla VII. nepochybně přišly zprávy o velké spanilé jízdě husitů do Německa na přelomu let 1429–1430, korunované ve své závěrečné etapě velkým morálním vítězstvím husitů – smlouvou s jedním z nejmnocnějších říšských knížat, brandiborským kurfiřtem Fridrichem Hohenzollernským a zástupci dalších knížat a měst z 6. února 1430, dle níž se měl uskutečnit 23. dubna 1430 v Norimberku sjezd zástupců husitů a katolíků k posouzení čtyř artikulů pražských s tím, že co přitom bude doloženo slovy bible, má být oboustranně uznáno za víru křesťanskou. Toto ujednání ještě více rozdělilo protivníky husitů na stoupence jednání a násilného potlačení „kacířské náuky v křesťanstvu“. Zdá se, že k takovému rozdělení došlo i mezi dvořany Karla VII.

34 H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 325–326.

Karel VII. a jeho politici jistě věděli o vyjednáváních Filipa Dobrého s Habsburky v letech 1428–1429. Zde asi mohl poskytnout zprávy především arcibiskup Reginald de Chartres prostřednictvím svých tajných vyjednávání s biskupem Cauchonem. Vědělo se proto také, že zejména rakouský vévoda Albrecht, známý jako „kladivo kacírů“, je natolik zaměstnán válkou s husity, že stěží bude moci pomýšlet na nějaké další válečné dobrodružství. Zřejmě se proto objevil návrh nějak mu v záležitostech husitů pomoci. A zde asi královi rádci přišli na novou možnost „uplatnění“ pro Janu z Arcu. Věděli o její velké popularitě v Německu, možná i o proroctví, že dobude Království českého – mohlo je tedy snadno napadnout zaměstnat ji tak či onak válkou s husity a tím současně ji odstranit z Francie, aby tak již nestála v cestě jejich plánům.

Potíž byla ovšem v tom, že Jana z Arcu nebyla ochotna na takové řešení přistoupit. Pro ni stále bylo prioritou vyhnání Angličanů z Francie a navíc asi, jak vidíme z předchozího, mohla v něčem s husity i tajně sympatisovat, i když samozřejmě nemohla tyto své sympatie dávat veřejně najevo. Ale ani rádci Karla VII. nebyli v otázce, co s husity, zajedno. Podíváme-li se na obsah Janina listu husitům z 23. března 1430, vidíme, že i v něm se prolínají myšlenky nesmlouvavého vojenského zásahu proti husitům s myšlenkami na vyjednávání, jež samozřejmě bylo v souvislosti s chystanou norimberskou schůzkou velmi aktuální. Jana z Arcu byla pravděpodobně myšlenky jednání s husity nakloněna, snad zde byla ochotna sehrát i určitou roli prostřednice. Ovšem to stoupenci tvrdého kursu vůči husitům (podle mého názoru k nim patřil především arcibiskup Reginald de Chartres) nechtěli, pro ně bylo nejdůležitější vtáhnout Janu do vojenského konfliktu s husity a tak ji odklidit z cesty.

Stěží již asi bude možno podrobně rekonstruovat, co se odehrálo v síních hradu Sully sur Loire kolem 23. března 1430. Podle všeho byla Jana z Arcu podrobena tvrdému nátlaku ze strany arcibiskupa de Chartres, jemuž nakonec podlehla a souhlasila s tím, aby jejím jménem byl napsán husitům výhrůžný dopis, oznamující její ochotu je vojensky napadnout, pokud se nepodrobí požadavkům církve. Jako kompromis ze své strany, podporovaný možná i de la Trémoillem, si vymínila možnost předchozího vyjednávání s nimi, to ovšem bylo v textu formulováno jako bezpodmínečné podřízení se tomu, co ona uzná za vhodné. Jana nadiktovala základní myšlenky dokumentu svému tajemníkovi Pasquerelovi, který pak je vhodně stylisticky rozvedl do textu dopisu. Ovšem neodpustila si přitom projevy protestu. Těmi bylo jednak tajné znamení kříže u slov „Ježíš Maria“, jehož význam Pasquerel jako Janin tajemník dobře znal, jednak odmítnutí podpisu listu. Zde ovšem se mohla snadno odvolat na to, že nerozumí latinskému textu listu a nechce tedy podepisovat to, čemu nerozumí. List tedy podepsal jejím jménem Pasquerel.

Nyní zbývá podotknout, jaké záměry měli lidé kolem listu s tímto dokumentem. Král a jeho dvořané jej určili jako dokument pro poselstvo, které za účelem získání podpory proti Filipovi Dobrému chystali do říše k tyrolským a rakouským Habsburkům, bavorským vévodům, některým říšským městům a jiným pánům v Německu. List měl být ilustrací Janiny ochoty angažovat se v boji proti husitům a naklonit tak ty z adresátů jednání, kteří byli přímo a bezprostředně ohrožováni husity, k ochotě uzavřít protiburgundskou alianci s Francií, odkud jim v podobě Jany z Arcu měla na oplátku přijít pomoc proti husitům.³⁵ Jaké ovšem měla s listem plány samotná Jana z Arcu? Tajné znamení kříže dokazuje, že zřejmě chtěla, aby list došel tam, kam byl určen, tj. k představitelům husitů, a to s jejím vlastním ústním komentářem, který měl znát pouze spolehlivý posel, doručující list. K tomu měla možnost.

Jak jsme se již zmínili, navázala v průběhu svého tažení styky s městem Tournai, které podle všeho byly velmi intenzivní. Toto město bylo v průběhu války dobyto Angličany, kteří je pak r. 1423 odevzdali vévodovi Filipovi Dobrému. Tournaiští se však tvrdě vzpírali své nové vrchnosti a jako osamocená enkláva uprostřed Pikardie trvali na své věrnosti králi Karlu VII. Tento zjev měl asi více příčin, jednou z nich byla nepochybně také okolnost, že Tournaiští zřejmě hledali u francouzského krále ochranu proti pronásledování Pikardů vévodou Filipem Dobrým a s ním spojenou inkvisicí. Vystoupení Jany z Arcu přijali pochopitelně s nadšením a hned po jejím vítězství u Orléansu se s ní spojili. Na základě jejího listu z 25. června 1429 se poslové města Carlier a Henri Romain zúčastnili korunovace krále Karla VII. v Remeši 17. července 1429. Jana z Arcu nepřerušila své styky s městem Tournai ani po svém zajetí u Compiégne. Na podzim 1430 ji ve vězení na hradě Beaurevoir navštívili zmínění poslové, jednali s jejím zpovědníkem a snad i s hrabětem Janem Lucemburským, možná že chtěli zorganizovat akci k jejímu vykoupení ze zajetí. Nakonec ovšem z toho bylo jen 20–30 liber, které město Tournai podle záznamů ve svých městských knihách poskytlo Janě z Arcu na podporu ve vězení.³⁶ Můžeme právem usuzovat, že Jana z Arcu věděla od Tournaiských mnoho o pronásledování tamních Pikardů a o stycích s husity. Nyní zřejmě usoudila, že někdo z tournaiských Pikardů může doručit její list husitům a podat jim přitom výklad o jejích skutečných myšlenkách, jež chtěla husitům tlumočit. Tady se můžeme domnívat, že chtěla vyzvat husity, aby neodmítali možnost smíru s církví, jež se jim v podobě chystaných jednání nabízela, ale pevně přitom hájili to, o čem byli přesvědčeni, že je pravda.

³⁵ *Tamtéž*, str. 326–327.

³⁶ A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 239; A. VANTUCH, *Príbeh o Jane z Arku*, str. 104–105.

List byl zřejmě sepsán ve více exemplářích a ten, s nímž mohla Jana z Arcu disponovat, byl poslán po jejím poslu do Tournai. Odtud pak putoval k husitům. Zda jej obdrželi, není známo. Situace byla komplikována tím, že jednání v Norimberku bylo kvůli velké vojenské výpravě, kterou husité podnikli v dubnu 1430 do Uher v okolí Trnavy, přeloženo na druhou polovinu května 1430 do Chebu. Představitelé husitů se tam dostavili, zástupci říšských knížat, měst a církve tam však nebyli. Ještě jednou tedy zvítězili stoupenci tvrdého kursu. Z Chebu však husité rozeslali do celé Evropy (mj. i do Francie) manifesty, v nichž vášnivě obhajovali oprávněnost svého boje a vyzývali obyvatelstvo, aby nepodporovalo falešné představitele církve, zpronevěřivší se svému poslání, a spojilo se naopak s těmi, kteří i mezi katolíky poukazují na zlořády církevního a společenského života.³⁷ Není vyloučeno, že slova manifestů byla i určitou odpovědí na list Jany z Arcu. Ten ovšem v husitském prostředí záhy zapadl pod vlivem toho, co se s Janou z Arcu přihodilo.

Máme-li zhodnotit význam Janina listu husitům z 23. března 1430, bude opět nejlépe ocitovat slova A. Franceho: „Nelze se ubrániti myšlence, že asi Jana s těmi husity, na které metá spílání a hrozby, měla mnoho společného: víru, vroucí čistotu, nevinnou upřímnost, dětinskou zbožnost, představu náboženské povinnosti, poslušnost zákonů Božích. Žižka zřídil ve svém táboře onu čistotu mravů, kterou se Panna snažila zavést u Armagnaců. Kolik je velkých podobností mezi ozbrojenými venkovany Prokopovými a touto venkovankou, třímající meč v kruhu vojáků! Tu i tam duch náboženský nahrazuje ducha politického, strach před hříchem nahrazuje strach před zákony světskými, život duchovní je uváděn do života pozemského. Člověka se zmocňuje lítost při pohledu na to smutné divadlo: žena zbožná proti lidem zbožným, nevinná proti nevinným, prostomyslná proti prostomyslným, kacířka proti kacířům; a trapný pocit budí myšlenka, že tenkrát, kdy hrozí vyhubením stoupenců Jana Husa, zrádně vydaného v ruce církevníků a upáleného jako kacíř, ona Jana není daleko k tomu, aby byla prodána nepřátelům a odsouzena na hranici jako čarodějnice. Kdyby aspoň ten list, nad nímž by uhlazení duchové, humanisté již tenkrát pokrčili rameny, byl došel pochvaly u teologů! Ale ti také v něm naši mnohé, co se jim nelíbilo: znamenitý znalec kanonického práva a horlivý inkvizitor svaté církve uznal za příliš domýšlivé ty hrozby prosté dívky takovému množství ozbrojených mužů.“³⁸

Tím znalcem kanonického práva a inkvisitorem je míněn Jan Nider, profesor teologie na vídeňské universitě, převor dominikánů v Norimberku a později v Basileji a inkvizitor, který se ve svém traktátu „Formicarium“, sepsaném

37 F. M. BARTOŠ, *Husitství*, str. 218–226.

38 A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 352–353.

asi v r. 1437 vyjádřil o Janině listu husitům takto: „... Ad tantum denique praesumptionem venit Johanna ut, nondum adepta Francia, jam Bohemia, ubi haereticorum multitudo tune fuit, minas intentaret per litteras“³⁹ Nider nebyl jediný, kdo Janu z Arcu vinil z pýchy a domýšlivosti. Podobné výtky na její adresu vznesl po jejím zajetí arcibiskup de Chartres, jenž v tomto zajetí spatřoval spravedlivý trest za tyto hříchy. Právem se podotýká, že jeho hněv byl zřejmě vyvolán skutečností, že Jana z Arcu neposloužila církevním kruhům tak, jak si tyto kruhy představovaly.⁴⁰ Zde můžeme mít zato, že v jeho postoji se odrazilo i zklamání nad tím, jak se nakonec Jana z Arcu postavila k plánům na akci proti husitům.

Jana z Arcu vzala nepochybně své donucení k souhlasu s protihusitským listem jako další podnět k prohloubení roztržky s králem Karlem VII. a jeho rádci. Tato roztržka vyvrcholila záhy poté někdy po 28. březnu 1430, kdy Jana s malým počtem ozbrojenců opustila Sully sur Loire a vydala se do bojů proti vévodovi Filipovi Dobrému. Podnětem k tomu byla zřejmě zpráva, že Filip Dobrý oblehl se svým vojskem koncem března 1430 město Lagny.⁴¹ V následujících týdnech vybojovala Jana z Arcu u Lagny vítězství nad oddílem Burgundů, pak se však její pozornost obrátila k městu Compiègne, důležité pevnosti na řece Oise. Tu oblehlo 4000 burgundských vojáků pod vedením hraběte Jana Lucemburského, doprovázených pomocným oddílem Angličanů a samotným vévodou Filipem Dobrým. A zde při výpadu z města navečer 23. května 1430 byla Jana z Arcu za podivných okolností zajata.

Když tedy 4. dubna 1430 byla v Jargeau vyhotovena plná moc pro Karlovy posly do říše v záležitosti protiburgundské koalice, královského radu Simona Charlese a Hanse Frauenbergera, rytíře ze dvora matky Karla VII. Isabely Bavorské, mohli tito poslové vézt s sebou opravdu už jen Janin list husitům bez konkrétních slibů pomoci. Během jednání, probíhajících od května do července 1430, navíc přišla zpráva o Janině zajetí, jež učinila jakékoliv vyhlídky na její vystoupení proti husitům zcela iluzorními. Mělo to nepochybný vliv na nezdar jednání. Pouze s tyrolským vévodou Bedřichem IV. byla uzavřena 22. července 1430 dohoda, vedoucí v následujících měsících k jeho válce proti Burgundsku. Rakouského vévodu Albrechta však nicméně Janin list zaujal natolik, že jej poslal svému tchánovi králi Zikmundovi. V jeho kanceláři

39 J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 115; H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 327.

40 V. I. RAJCES, *Process*, str. 53–59.

41 A. VANTUCH, *Príbeh o Jane z Arku*, str. 92.

římského krále byl list opsán do register korespondence a díky tomu se nám jeho text zachoval.⁴²

Nemá cenu zde podrobně popisovat průběh Janina zajetí a jejího procesu v Rouenu, což – jak již bylo naznačeno – pro vztahy k našim dějinám nemá žádného významu. Zastavme se však podrobněji u složení rouenského tribunálu, protože mezi jeho členy se objevují osoby, jež již předtím přišly do styku s událostmi českých dějin, především s husitským hnutím a ještě více ty, které měly zasáhnout do českých dějin v letech následujících.

Zájmy Anglie zastupovali při procesu oba Beaufortové – kardinál a vévoda. Spojkou mezi nimi a vlastním tribunálem byl thérouannský biskup a kancléř anglického krále Jindřicha VI. Ludvík Lucemburský, bratr hraběte Jana Lucemburského, považovaný za šedou eminenci procesu. Kontroloval totiž z pověření Beaufortů jeho průběh a ačkoliv se nezúčastnil žádného jednání soudu s Janou z Arcu, měl nepochybně velkou vinu na její smrti. Tribunálu předsedal, biskup Petr Cauchon, žijící po svém vyhnání z Beauvais v Rouenu v exilu a dělající si nárok na soudní pravomoc vůči Janě z Arcu na základě toho, že Compiègne, kde byla zajata, náleželo k jeho beauvaiské diecési. Protože šlo o proces inkvisiční, řídil jednání soudu spolu s ním zástupce francouzského generálního inkvizitora pro rouenskou arcidiecési Jan de la Maistre, převor rouenských dominikánů. Dalšími členy tribunálu byli poradní komisař Jan de la Fontaine, licenciát kanonického práva, první aktuár (zapisovatel) Vilém Manchon, aktuár církevního soudu rouenského, druhý aktuár Vilém Colles, církevní notář, soudní vykonavatel Jan Mansieux a pařížská universita, která měla na procesu s Janou z Arcu mimořádný zájem (původně chtěla proces s ní uspořádat sama), delegovala do tribunálu své mistry Jana Beaupéra (byl účastníkem kostnického koncilu a podílel se na vzniku smlouvy v Troyes r. 1420), Tomáše Fiefrého, Viléma Erarta, Mikuláše Midiho, Tomáše de Courcelles a oficiála pařížského Notre Dame Tomáše Fieveta. Roli žalobce zastával Jan Estivet, kanovník bayeuský a generální promotor v diecési beauvaiské. Kromě nich se jednání soudu zúčastnilo celkem 125 přísedících a poradců, kteří měli o průběhu procesu a zjištěných skutečnostech

42 H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 326; S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 178. Vznik Janina listu husitům je v literatuře vykládán i jinými způsoby. T. SICKEL (ed.), *Lettre*, str. 83 se domnívá, že list vznikl na základě iniciativy nějakého Čecha, cestujícího po Francii, nebo cizí osoby, domnívající se, že prestiž Jany z Arcu postačí na obrácení husitů na pravou víru. A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 351–352 považuje list za dílo stylistické úpravy Janina diktátu Pasquerelem. Historik Grogeff se domnívá, že Jana poslala list důvěrníkům kardinála Beauforta, aby je pohnula ke společné výpravě proti husitům. To vše se mi ale zdá méně pravděpodobné, než teorie o vzniku listu jako nástroje k vytvoření protiburgundské koalice.

podat své dobrozdání. Ti se dělili do tří skupin. Nejpočetnější z nich představovalo místní rouenské duchovenstvo. Jmenujme zde rouenské kanovníky Raoula Russela, Gilese Deschampse, Petra Mauriceho, Jana Alespého, Pasquiera z Vaux (byl apoštolským notářem na kostnickém koncilu), Mikuláše z Venderesu, Mikuláše Loiseleura aj. Kromě Loiseleura, jehož nechvalná role během procesu je dostatečně známa, však tito duchovní nebyli příliš aktivní. Vlivnější naproti tomu byla druhá skupina vyššího duchovenstva z Normandie a okolních oblastí, nacházejících se dosud pod kontrolou Angličanů. Zde můžeme uvést coutanceského biskupa Filiberta z Montjeu, evreuxského biskupa Jana ze Chatillonu, pozdějšího kardinála, biskupy noyonského, lisieuxského a boulogneského, opaty z Fécampu a dalších významných normandských klášterů, cambraiského děkana Gilese Charliera, atd.⁴³ Nejvýznamnější skupinou přisedících však byli opět členové pařížské university. Jejich přesný počet nemůžeme určit, uvádí-li některá literatura, že jich bylo přes 80,⁴⁴ pak je to vysvětlitelné jedině tím, že někteří z nich náleželi současně do některé ze dvou předchozích skupin (viz Charlier). Rozhodně ale tito přisedící vyvíjeli během jednání soudu značnou aktivitu. Známosti nabyli zejména Jan Pigoche, Petr Minier, Richard z Crouchetu, Ondřej Marguerie, obratný řečník na kostnickém koncilu, Mikuláš Lami, Giles Canivet, Guillaume Evrard, Denis Sabrevois, Giles de Duremort, apod. Účast přisedících a poradců na jednání soudu nebyla povinná, proto se celkem sedmi veřejných zasedání tribunálu zúčastnili v počtu od 41 do 62 a v další etapě řízení zpracovávali spíše konečnou redakci obžaloby a podávali vyjádření k jejím jednotlivým bodům, kde opět bylo velké pole působnosti především pro mistry pařížské university.⁴⁵

Rouenský proces probíhal na pozadí dvou velkých událostí, pouhajících zájem Evropy mnohem více než zarputilá snaha Angličanů a jejich francouzských přísluhovačů o odsouzení Panny Orléanské. Byla to především příprava církevního koncilu v Basileji, jenž měl vyřešit problémy církve nedo-

43 Role Gilese Charliera v procesu není zcela jistá. Není uváděn mezi jeho hlavními aktéry, byl tedy nepochybně pouhým přisedícím. Kronika Ondřeje Řezenského (Andreas von REGENSBURG, *Sämtliche Werke*. Herausgegeben von Georg Leidinger. Quellen und Erörterungen zur bayerischen und deutschen Geschichte. Neue Folge, erster Band, München 1903, str. 471) však na základě zprávy samotného Charliera uvádí, že právě on četl 24. května 1431 na hřbitově Saint Ouen u klášterního kostela ve čtvrti Boug-l'Abbé rozsudek nad Janou, přerušovaný jejím zvoláním, že chce odvolat. Veškerá ostatní literatura uvádí, že rozsudek tehdy četl biskup Cauchon.

44 S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 207.

45 Organizaci a složení soudu uvádějí podrobněji A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 403–411 a V. I. RAJCES, *Process* 1964, str. 74–76.

řešené koncilem kostnickým. Papež Martin V. jmenoval 1. února 1431 (19 dnů před svou smrtí) předsedou koncilu mladého ctižádostivého kardinála Juliana Cesariniho. Koncil měl být zahájen 3. března 1431, jeho jednání se však zpozdílo hlavně díky druhé velké události – přípravě nové křížové výpravy proti husitům. Zmocněncem pro ni byl od 11. ledna 1431 opět Cesarini. Plán výpravy byl zpracován na říšském sněmu v Norimberku v únoru – březnu 1431 a pro jednotlivá říšská knížata a města byly určeny kontingenty účastníků. Díky tomu víme, že vévoda Filip Dobrý i tentokrát chtěl být účastníkem křížové výpravy – slíbil postavit 400 kopí (2000 ozbrojenců). Nakonec však z jeho účasti zase nebylo nic. Tentokrát se o zmar jeho účasti na protihusitské křížové výpravě postarali spolubojovníci Jany z Arcu v čele s La Hirem, kteří velmi důkladně pustošili území pod Filipovou vládou. La Hire byl v těchto bojích zajat a strávil v zajetí jeden rok.⁴⁶ Na sněmu v Norimberku se rovněž diskutovalo o tom, jak kardinál Beaufort před dvěma roky použil anglických vojáků, najatých za papežské peníze proti husitům, vůči Janě z Arcu. Jeho počín byl hodnocen velmi kriticky. Důležitá svědectví přitom poskytl Kuneš ze Zvole, jenž přibyl na sněm v nově nabyté hodnosti olomouckého biskupa jako papežský posel s bulami pro kardinála Cesariniho, pověřujícími jej předsednictvím basilejského koncilu.⁴⁷

Husitům samozřejmě nezůstaly přípravy křížové výpravy utajeny a rozhodli se jim čelit, diplomaticky i vojensky. Pokud jde o stránku diplomatickou, navázali na rozhovory s králem Zikmundem před dvěma lety v Bratislavě a rozhodli se k němu vyslat poselstvo ve složení Vilém Kostka z Postupic, Beneš z Mokrovous a Hustiřan, Matěj Louda z Chlumčan a kněz Markolt ze Zbraslavic. V Basileji již probíhala některá přípravná jednání k zahájení koncilu a protože otázka husitská na něm měla hrát jednu z nejdůležitějších rolí, starali se shromážďení preláti rovněž o řešení husitského problému diplomaticky i vojensky. A přitom došlo k zásahu do průběhu rouenského procesu. Protože pařížská universita měla stále pověst centra křesťanské učenosti a autority, byli do Basileje povoláni z Rouenu dva její členové, mistr Denis Sabrevois a oficiál Tomáš Fievet a 7. května 1431 byli spolu s pomocníkem kardinála Cesariniho, prokurátorem dominikánského řádu u papežské kurie Janem Stojkovičem z Dubrovníka, vysláni jako poslové ke králi Zikmundovi v záležitostech přípravy koncilu i kruciáty.

46 F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 639, 641; F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 88; J. STRNAD, *Johanka z Arcu a její bojovní družci*, *Heraldika* 1, 1981, str. 38. Filip Dobrý se při odmítnutí své účasti na kruciátě odvolával rovněž na válku s tyrolským vévodou Bedřichem.

47 F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 638; F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III*, str. 235.

Zikmund mezitím zahájil spolu s některými říšskými knížaty a preláty jednání s posly husitů v Chebu 24. května 1431. O dva dny později tam přibyli Stojkovič, Sabrevois a Fievet, načež došlo k velmi bouřlivým rozhovorům. Sabrevois a Fievet se snažili navázat na výsledky bratislavského jednání, o němž zřejmě měli zprávy od Charliera, a požadovali, aby se husité ve všech sporných záležitostech podrobili rozhodnutí chystaného koncilu. Stojkovič doprovodil jejich návrhy velmi tvrdými a autoritativními výroky, které husitské poselstvo pobouřily. Husité odmítli podřídit se koncilu s odůvodněním, že byla proti nim vyhlášena kruciáta a tak vlastně byli již předem odsouzeni. Protože se obávali opakování osudu Jana Husa a Jeronýma Pražského, podmiňovali svou eventuální budoucí účast na koncilu sdělením, jak tam s nimi bude nakládáno. To zase nechtěl učinit Zikmund, který to považoval za nepřipustné zasahování do pravidel jednání koncilu. Za těchto okolností musely rozhovory ztroskotat a rozhodnutí se očekávalo už jen od zbraní. Husitské poselstvo opustilo Cheb 29. května 1431 a Zikmund se svým doprovodem o den později.⁴⁸

Toto tedy prožívali husité právě v ty dny, kdy v Rouenu vyvrcholila tragédie Jany z Arcu. Jana nepochybně věděla o přípravách basilejského koncilu soudě podle jejího návrhu (učiněného mimochodem zcela ve stylu M. Jana Husa) odvolat se k tomuto koncilu. Její soudcové ovšem tento návrh zamítli – a jistě dobře věděli, proč. Zaznamenejme zde to, co se pokusil učinit v její prospěch jeden z účastníků kostnického koncilu. Ondřej Marguerie zřejmě neměl na obě kostnické hranice dobré vzpomínky, proto asi 28. května 1431, kdy Jana z Arcu po svém předchozím odvolání opět oblékla mužské šaty a stala se tak zpětistou kacířkou, jako jediný žádal o vyšetření důvodů, proč se tak stalo. Víme, že to byl s největší pravděpodobností výsledek provokace anglických vojáků, střeživších Janu ve vězení a jejich velitele hraběte Warwicka. Biskup Cauchon to asi tušil také, ale jako věrný sluha Angličanů Marguerieho námitku zamítl. O dva dny později skončila Jana z Arcu na hranici.⁴⁹

Hned po skončení rouenského soudu nad Janou se převážná většina jejích soudců v čele s biskupem Cauchonem vydala na připravovaný koncil do Basileje. Jednání koncilu bylo zahájeno 23. července 1431 a od počátku se neslo ve znamení probíhající křížové výpravy proti husitům. Kardinál Cesarini se jí osobně zúčastnil. 5 července 1431 zaslal z Norimberka list husitům,

⁴⁸ F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 639–641; H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 327. Husité při jednání rovněž navrhovali, aby na koncilu byli přítomni i Řekové, Arméni, Indové a další křesťané – nekatolíci, nepochybně za účelem překonání církevního schismatu, ale Stojkovič a jeho druhové to rovněž odmítli.

⁴⁹ A. FRANCE, *Jana z Arku*, str. 477.

v němž vysvětloval cíle křížové výpravy, vyzýval je, aby se vrátili do lůna církve, a společně s ostatními národy se zúčastnili křížové výpravy proti Turkům. List je pozoruhodný tím, že v mnoha směrech připomíná Janin list husitům z 23. března 1430 a opakuje její myšlenku na protitureckou křížovou výpravu. Není v něm tvrdost a nesmiřitelný tón Janina zmíněného listu – Cesarini se inspiroval k celkové umírněnosti a laskavému vyjadřování obdobným manifestem kardinála Beauforta ze 17. července 1427, ale jinak je shoda leckdy až překvapující. Podle všeho Janin list husitům neskončil pouze v Zikmundově kanceláři, ale koloval po Německu v různých opisech a kardinál Cesarini měl možnost takto se s ním seznámit. Kromě toho byl asi ve styku s osobami, jež stály v pozadí vzniku Janina listu a mohly mu o ní podat podrobnější informace. Bylo by zajímavé prozkoumat v tomto směru zejména jeho styky s remešským arcibiskupem Reginaldem de Chartres. Mrtvá Jana z Arcu vlastně tehdy začala žít svůj druhý život a pokud se kardinál Cesarini vskutku inspiroval jejím listem a vystupováním, je to o to pozoruhodnější, že v té době již musel vědět o jejím upálení a prohlášení za kacírku.⁵⁰ Jana z Arcu zřejmě rozdělila představitele církve a společnosti stejně jako husité. Její odsouzení akceptovala převážná část francouzského kléru, klérus anglický a část německého duchovenstva, jako např. již zmíněný Jan Nider, ale mnoho dalších představitelů církve přijímalo výsledek rouenského soudu s výhradami, stavělo se k němu obojetně nebo jej ignorovalo. V tom byly ostatně i určité předpoklady pro Janinu pozdější rehabilitaci.⁵¹

Křížová výprava proti husitům, jež pro velký počet svých účastníků vzbuzovala zprvu mezi představiteli katolické církve nemalé naděje, však skončila 14. srpna 1431 katastrofální porážkou u Domažlic. Kardinál Cesarini se v důsledku osobních zážitků při této porážce stal rovněž stoupencem dohody s husity a když se 9. září 1431 ujal předsednictví basilejského koncilu, podařilo se mu záhy orientovat většinu jeho účastníků tímto směrem. Koncil vyslal koncem listopadu 1431 Jana Nidera a maulbronského cisterciáka Jana z Geilhausenu do Norimberka, odkud tito vedli prostřednictvím Chebských jednání o pozvání husitů na koncil. Papež Evžen IV., nástupce Martina V., kvůli tomu koncil 18. prosince 1431 rozpustil, ale shromáždění církevní otcové zůstali v Basileji a jednali dále i proti vůli papeže. Jen malá část účastníků koncilu vystoupila na obranu papežova stanoviska, patřil k nim např. Jan Beaupère.⁵²

⁵⁰ Král Jindřich VI. zaslal 8. června 1431 podrobnou zprávu o rouenském procesu králi Zikmundovi a ostatním křesťanským vládcům (S. TANZOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 221).

⁵¹ F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 642. F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 89 datuje kardinálův list husitům z Weidenu 26. července 1431.

⁵² F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 95, 117.

Koncil vyslovil skutečně revoluční teorii nadřazenosti koncilu nad papežem a bylo zajímavé sledovat, jak se na jejím vzniku podíleli Courcelles, Lami, Loiseleur, Charlier, Filibert z Montjeu a další soudci Jany z Arcu. V tomto směru se opakovala do jisté míry historie Jana Husa a kostnického koncilu – víme totiž, že převážná část těch, kteří Husa odsoudili, byla stoupenci církevních reforem, pojatých ovšem ne tak radikálně, jak chtěl Hus.⁵³

Protože průběh koncilu byl narušen válkou mezi Bedřichem IV. Tyrolským a Filipem Dobrým (papež Evžen IV. si vzal tuto válku jako další záminku k rozpuštění koncilu), představitelé koncilu pověřili 22. září 1431 Mikuláše Lamiho, Jana Nidera a rytíře Arnolda z Rotenburgu jednáním o urovnání tohoto konfliktu.⁵⁴ Jednání bylo dosti vleklé, nakonec však přece jenom vedlo k výsledku. Koncem roku 1431 uzavřel Filip Dobrý dvouleté příměří dokonce i s králem Karlem VII., odůvodněné hlavně tím, aby se mohl věnovat boji proti husitům. Při těchto jednáních se nepochybně znovu hovořilo o Janině listu husitům, nemáme však o tom bližší zprávy.⁵⁵

Kardinál Cesarini se v důsledku papežových snah o rozpuštění koncilu vzdal 8. února 1432 jeho předsednictví, načež účastníci koncilu zvolili jeho nástupcem biskupa Filiberta z Montjeu. Koncil se obrátil s žádostí o podporu také k evropským panovníkům, na prvním místě ke králi Zikmundovi. Ten osvědčil svou podporu slovy i skutky. Velmi výrazně se postavil na stranu koncilu také král Karel VII. – jedním z cílů již zmíněné synody v Bourges v únoru 1432 byly právě akce na podporu basilejského koncilu. Tato změna Karlova postoje – od ochoty podílet se na boji proti husitům k podpoře shromáždění, které chtělo s nimi vyjednávat – byla výsledkem jednak jeho prohlubujících se styků s králem Zikmundem, jednak změn mezi jeho rádci. Od r. 1432 nabýval u něho opětovného vlivu předtím zapuzený Artur z Richemontu hrabě, příbuzný bretaňských vévodů (po krátkou dobu rovněž bojoval v armádě Jany z Arcu), jemuž se nakonec zcela podařilo odstranit hraběte de la Trémoille a stát se nejvlivnějším a nejdůležitějším královým rádcem. Arcibiskup de Chartres sice zůstal v králových službách až do své smrti r. 1444, ale jeho vliv již nebyl takový jako předtím.

Tyto akce umožnily koncilu, aby se jeho poslové sešli s posly husitů v Chebu ve dnech 8. – 18. května 1432 a dojednali tam společně úmluvu o podmínkách účasti husitů na basilejském koncilu, známou jako Soudce chebský.

⁵³ Určité předpoklady pro teorii nadřazenosti koncilů nad papeži vytvořil již kostnický koncil, ovšem basilejský koncil šel v tomto směru mnohem dále.

⁵⁴ H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 327.

⁵⁵ O příměří mezi Filipem Dobrým a Karlem VII. podával zprávu 13. ledna 1432 kardinál Cesarini papeži Evženovi IV. (F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 653). Nider mohl mít právě z těchto jednání podrobnější zprávy o Janině listu husitům.

Ta je historiky hodnocena jako největší vítězství husitů na diplomatickém poli. Akce evropských panovníků posléze přiměly papeže Evžena IV., aby svůj úmysl rozpustit koncil odvolal a kardinál Cesarini se pak mohl 10. září 1432 opět ujmout předsednictví koncilu.⁵⁶ Koncil se na jednání s husity velmi důkladně připravoval. Na podzim 1432 vybral čtyři nejproslulejší teology, aby v disputacích s husitským poselstvem hájili obecné učení katolické církve proti čtyřem artikulům pražským. Jan Stojkovič z Dubrovníka měl vystupovat proti článku o přijímání pod obojí, Giles Charlier proti článku o trestání smrtelných hříchů, Jindřich Kalteisen, dominikán, profesor teologie na universitě v Kolíně nad Rýnem a inkvizitor, proti svobodnému hlásání slova božího a Juan de Palomar, arcijáhen barcelonský a papežský auditor, proti ustanovení o světském panování kněžstva.

Husitské poselstvo v čele s Prokopem Velikým přijelo do Basileje 4. ledna 1433. První dny a týdny jeho pobytu byly věnovány zejména zdvořilostním návštěvám význačných účastníků koncilu a tak členové poselstva měli nepochybně možnost rozmlouvat i s Petrem Cauchonem, od r. 1432 biskupem lisieuxským. Ve dnech 20. – 28. ledna 1433 přednesli vybraní zástupci husitů koncilu výklad čtyř artikulů pražských. Článek o trestání smrtelných hříchů hájil tábořský kněz Mikuláš z Pelhřimova, řečený Biskupec. Od 13. do 28. února 1433 jim pak odpovídali stanovení zástupci koncilu. Zástupci husitů přednesli své repliky ve dnech 16. března – 1. dubna 1433 a poté znovu odpovídali zástupci koncilu. Disputace se postupně změnily v obecné rozmluvy a vzájemné polemiky. Giles Charlier přitom 4. dubna 1433 ostře vystoupil na obranu trestu smrti, jehož podstatné omezení husité požadovali. V této souvislosti hájil i opodstatněnost odsouzení Jana Husa. Domněnka F. M. Bartoše, že k tomuto vystoupení jej přiměla okolnost, že se cítil osobně dotčen za svou účast na procesu s Janou z Arcu, je dosti opodstatněná.⁵⁷ Charlierovi odpověděl Jan Rokycana, jenž upozorňoval, že Čechové nevěří v opodstatněnost trestu smrti, jinak by v jejich válkách teklo ještě více krve, než doposud, a podotkl, že po několik let již v Čechách nebyl nikdo odsouzen k smrti.

Jinak husité jednali 3. dubna 1433 s posly burgundského vévody Filipa Dobrého o obnově přátelských vztahů mezi českými zeměmi a Burgundskem a o týden později se stejným účelem s posly savojského vévody Amadea. Zatímco rozhovory se savojským poselstvem byly velmi přátelské, Burgundané si neodpustili invektivy v duchu tvrdého protihusitského postoje svého vévody. Tvrdili, že vévoda Filip Dobrý pochází po přeslici z českého rodu (jeho prababičkou byla Jitka, dcera krále Jana Lucemburského a manželka

⁵⁶ F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 654–655.

⁵⁷ F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 133–135.

francouzského krále Jana Dobrého) a je proto Čechům velmi nakloněn, požadovali však, aby husité důkladně hleděli na smíření se sborem, protože kdyby opět mělo dojít k roztržce, vévoda by musel všemožně pomáhat koncilu. Vilém Kostka z Postupic na to odpověděl, že pokud by vévoda Filip přišel do Čech, Čechové před ním neutečou, ale zachovají se k němu jako k jiným.⁵⁸

Koncil na základě výsledků jednání rozhodl koncem března 1433, že spolu s husitským poselstvem odjede zpět do Čech i jeho vlastní poselstvo, která bude mít za úkol prozkoumat situaci v českých zemích a připravit podklady pro definitivní smír husitů s církví. Poselstvo tvořilo 10 osob, vůdčími osobnostmi v něm byli biskup Filibert z Montjeu, Juan de Palomar a augsburgský biskup Petr, členem byl rovněž Giles Charlier, jenž psal deník poselstva. Společný odjezd obou poselstev z Basileje byl 14. dubna 1433. Poselstvo koncilu pobýlo v Praze do 11. července 1433. Víme o něm, že se zúčastnilo sněmovních jednání, shromažďovalo zprávy a po příjezdu do Basileje bedlivě referovalo o všem, co zjistilo. Koncil vypravil 11. září 1433 do Čech nové čtyřčlenné poselstvo, v němž opět měli hlavní slovo biskup Filibert z Montjeu a Palomar. Jednání Čechů s koncilem bylo ovšem tehdy narušeno událostmi kolem obléhání Plzně, již se koncil snažil všemožně pomáhat. Poselstvo se zdrželo v Čechách do konce ledna 1434 a tentokrát pilně pracovalo na prohloubení rozkolů mezi jednotlivými frakcemi husitů – tábory, sirotky, pražany, atd. Členové koncilu došli k názoru, že smír bude snáze dosažitelný s umírněnými skupinami husitů, než s jejich radikálními složkami, reprezentovanými především polními vojsky. Akce podniknuté koncilem tak nemálo přispěly ke zmaru obléhání Plzně a ke zničení radikálních husitských frakcí v bitvě u Lipan 30. května 1434, shodou okolností v den třetího výročí upálení Jany z Arcu.

Mezitím král Karel VII. dále prohluboval své styky s králem (od 31. května 1433 císařem) Zikmundem a 21. června 1434 uzavřeli oba panovníci spojeneckou smlouvu. Také vévoda Filip Dobrý zahájil v r. 1434 jako pokračování předchozího příměří s Karlem VII. další jednání, který byla završena mírovou smlouvou v Arrasu 21. září 1435. Vévoda Filip Dobrý se podle ní odřekl spojení s Anglií a stal se spojencem Francie, ovšem za podmínek, které jej stavěly takřka na roveň francouzskému králi – nemusel mu např. nadále skládat lenní slib, atd. Ostatně asi ne náhodou usiloval Filip Dobrý o získání královského titulu. Snaha o smíření husitů s církví a císařem Zikmundem pokročila natolik, že k 20. květnu 1435 bylo svoláno společné jednání všech zainteresovaných stran do Brna. Byli zde přítomni všichni významnější představitelé všech frakcí podobojí, mj. Jiří z Poděbrad, od 14. června 1435 vévoda Albrecht

58 F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 668–669.

Rakouský, od 1. července 1435 císař Zikmund, členem poselstva basilejského koncilu byl opět Giles Charlier. Jednání probíhala do konce července 1435, jejich důležitou součástí byly snahy o reformu církve, na nichž basilejský koncil tehdy usilovně pracoval. Císař Zikmund byl uznán za krále českého, ale pokud jde o konečný smír s církví, nemohlo být dosaženo konečných úmluv. K těm došlo až v následujícím roce v podobě basilejských kompaktát a jejich slavnostní vyhlášení se uskutečnilo na sjezdu v Jihlavě v červenci 1436.⁵⁹

Tohoto sjezdu se zúčastnil jako delegát basilejského koncilu biskup Filibert z Montjeu, jenž pak již zůstal v Čechách. Protože volba husitského kněze Jana Rokycany za pražského arcibiskupa nedošla všeobecného uznání, stal se Filibert z Montjeu vrcholným představitelem církevní správy v českých zemích a v duchu basilejských kompaktát světil kněze podjednou i podobojí. Podivná ironie osudu u muže, jenž předtím rovněž označil Janu z Arcu za kacířku a čarodějnici! Filibert z Montjeu si získal nemalé zásluhy o smír uvnitř českého národa a zemřel všeobecně oplakáván 19. června 1439 jako oběť morové epidemie. Byl pohřben ve svatovítské katedrále v Praze (jeho náhrobek se nedochoval).⁶⁰

Filibert z Montjeu nebyl jediným z Janiných soudců, kteří se v oněch letech objevují na scéně českých dějin. Basilejský koncil vyslal po jeho smrti do Čech se stejným posláním Gilese de Duremorta, jeho mise však nebyla příliš úspěšná.⁶¹ Mikuláš Lami se jako posel basilejského koncilu zúčastnil v lednu 1439 ve Vratislavi jednání o smír mezi králi Albrechtem Habsburským a Vladislavem Polským a jejich českými stoupenci, které skončilo uzavřením dočasného příměří.⁶² Nejzajímavější je však účast Lamiho, Caniveta, Evrarda, Sabrevoise a Fieveta na práci komise basilejského koncilu pro otázky víry, která především se zabývala otázkami církevní reformy. Jejimi spolupracovníky byli rovněž Courcelles, Loiseleur a další z těch, kteří poslali Janu z Arcu na hranici. Úsilí komise bylo po několika letech usilovné práce završeno v r. 1439 spisem „Reformatio Sigismundi“, nazvaným tak na paměť císaře Zikmunda, zemřelého koncem roku 1437, jenž shrnoval zásady reformy církve a společnosti. Vliv husitských myšlenek na vznik tohoto dokumentu je nepopíratelný, mj. byly pro něj vzorem husitské manifesty z května 1430.⁶³

Je velmi pravděpodobné, že při všech těchto jednáních v Basileji, Praze, Brně, aj. měli čeští poslové možnost hovořit s Janinými soudci o jejím osudu,

59 F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 188–189.

60 F. PALACKÝ, *Dějiny*, str. 728–729.

61 J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 114.

62 H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, str. 327.

63 F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce II*, str. 224; H. THOMAS, *Jeanne la Pucelle*, *passim*.

že přitom byl projednáván také její list husitům a že tak v českých zemích byla rozšířena známost o této francouzské národní hrdince. Konkrétní doklady o tom však nemáme. Jana z Arcu ovšem nadále prožívala svůj druhý život již krátce po své smrti v podobě několika žen, jež se vydávaly za ni a tvrdily, že se jim podařilo zázračně vyváznout z plamenů rouenské hranice. Nepřekvapuje, že vůbec první z těchto nepravých Jan Magdalena Walpotová se objevila v Řezně. Legát Juan de Palomar ji však 9. května 1434 přiměl k odvolání jejího tvrzení, načež byla jako kacírka odsouzena do vězení.⁶⁴

Další a nejznámější z nepravých Jan, působivší ve Francii v letech 1436–1440, se mj. angažovala ve snaze tehdejší zástavní držitelky Lucemburska Alžběty Zhořelecké, dcery vévody Jana Zhořeleckého, o vydání Lucemburska jejímu příbuznému, burgundskému vévodovi Filipovi Dobrému. Ten posléze s jejím vědomím v r. 1443 Lucembursko vojensky obsadil. Bylo to považováno za porušení práv České koruny, do jejíhož svazku bylo Lucembursko do té doby počítáno. A diplomatické řešení tohoto konfliktu zaměstnávalo české politiky až do období vlády krále Jiřího z Poděbrad. Protože tato jednání probíhala i v době Janina rehabilitačního procesu v letech 1450–1456, mohly být přitom opět získány vědomosti o Janině osudu. Prvním dokumentem, který můžeme s určitou pravděpodobností považovat za ohlas vystoupení Jany z Arcu v českém prostředí, je však až zpráva z cestopisu Václava Šaška z Bířkova z let 1465–1467, jež je ovšem značně zkomolená. Šašek uvádí, že město Blage na řece Garonně drželi po 150 let angličtí králové, až jistá žena, věštyně, je dobyla nazpět a odňala také Angličanům celou Francii. Tato žena, dcera jakéhosi pastýře, byla od Boha obdařena tak velikými ctnostmi, že dokonala všechno, cokoli podnikla. Ale v poslední bitvě ji anglický král zajal, odvezl do Anglie, tam pak byla voděna na koni po Londýně, upálena a její popel hozen do moře.⁶⁵

Víme, že Jana z Arcu nikdy na Garonně nebojovala, pokud jde o Londýn, hlavní město Anglie, je zde nepochybná záměna s Rouenem, hlavním městem anglických držav na území Francie. A o tom, že Jana z Arcu nebyla zajata Angličany, nýbrž jejich burgundskými spojenci, se Šašek už nemusel dozvědět. Je to ale o to více zarážející, že poselstvo, jehož byl členem, navštívilo řadu míst, spojených s Janiným působením – Tours, Blois, St. Catherine en Fierbois, Orléans, kde Janina památka byla dosud živá, a mohlo tedy o ní získat přesné informace. Václav Šašek psal zřejmě své záznamy s určitým časovým odstupem a leccos si proto ve své paměti popletl.

⁶⁴ Kronika Ondřeje Rezenského (citovaná edice), str. 484.

⁶⁵ Václav ŠAŠEK z BÍŘKOVA, *Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa*. Praha 1951, str. 60–61.

Historie vztahů Jany z Arcu vůči českému prostředí je nepochybně stejně pozoruhodná a dramatická, jako celý její život, a můžeme v této souvislosti souhlasit se slovy Johanny von Herzogenbergové, která sice považuje Janin list husitům za pravý i co do vyjádření jejích skutečných myšlenek, svou úva-
hu o něm však zakončila těmito slovy: „... tak je panna Jana ve svém nevysvět-
litelném tajemství svatosti národní světice, oblíbená i tehdejšími nepřáteli,
lidsky zcela blízká a přece také zcela nepochopitelně vzdálená v právě tomto
nevysvětlitelném tajemství svého poslání; tak byl položen ve svatém hněvu
a svatém nadšení most od světice ke kacíři, od Francie k Čechám, od ohně
k ohni.“⁶⁶

Článek byl původně napsán v r. 2000.

66 J. von HERZOGENBERGOVÁ, *Jeanne d'Arc*, str. 116.

Český překlad listu Jany z Arcu husitům

F. M. Bartoš, *Husitství a cizina*. Praha 1931, str. 218–219 (s drobnými stylistickými úpravami).

JEŽÍŠ MARIA

+ Je tomu již dávno, co mně, panně Janě, došly zprávy a pověsti o tom, jak jste zrušili, stavše se z pravých křesťanů kacíři a podobnými Turkům, pravé náboženství a bohoslužbu, přijali zločinnou a hanebnou pověru a jak ji bráníte a rozšiřujete tak horlivě, že není ohavnosti ani ukrutnosti, kterých byste se neodvážili. Opovrhujete církevními svátostmi, na kusy trháte články víry, rozvracíte chrámy, rozbíjíte a pálíte obrazy, vytvořené pro svaté vzpomínky a vraždíte křesťany jen proto, že prý nemají vaší víry. Jaká to zběsilost, jaké šílenství a jaká zuřivost vás to posedla? Tu víru, kterou Bůh všemohoucí, kterou Syn, kterou Duch svatý vzbudil, zřídil, povznesl a tisícerým způsobem a tisícerými zázraky oslavil, vy pronásledujete a hledíte vyvrátit a zahladit. Vy, vy jste slepci a ne ti, kdo mají zraku a očí. Což myslíte, že ujdete trestu? Či nevíte, že Bůh proto nebrání vašim zločinným podnikům a nechává vás bloudit v temnotách a bludu, aby vám uchystal tím větší trest a muku, čím více budete zuřiti v zločinech a svatokrádežích? Já, abych pravdu řekla, kdybych nebyla zaměstnána válkami s Angličany, věru bych již dávno byla přišla k vám na návštěvu. Ale opravdu, nedovím-li se, že jste se napravili, nechám asi Angličany a vytrhnu proti vám, abych, nemohu-li jinak, mečem vyhubila tu vaši hloupou a tvrdošjnou pověru a zbavila vás buď kacířství nebo života. Chcete-li se však raději vrátit ke katolické víře a k dávnému světlu, pošlete ke mně posly a povím jim, co musíte udělat. Pakli však nechcete, nýbrž budete nadále tvrdošjně vzdorovat osudu, vzpomeňte si, co jste napáchali škod a zločinů, a očekávejte, že všem vrchovatě odplatím svrchovanými silami lidskými i božskými.

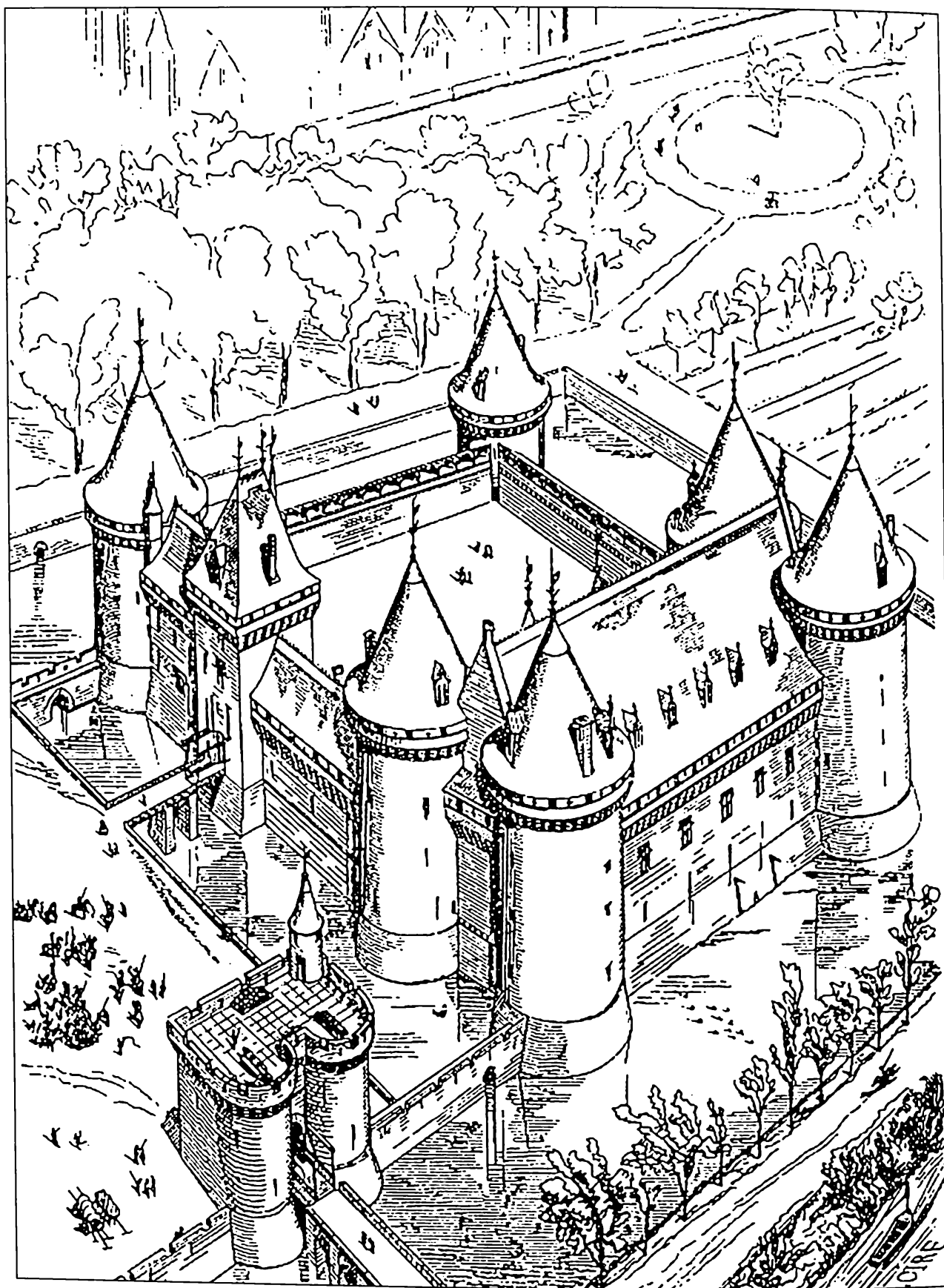
Dáno v Sully 23. března (1430). Českým kacířům.

Pasquerel v. r.

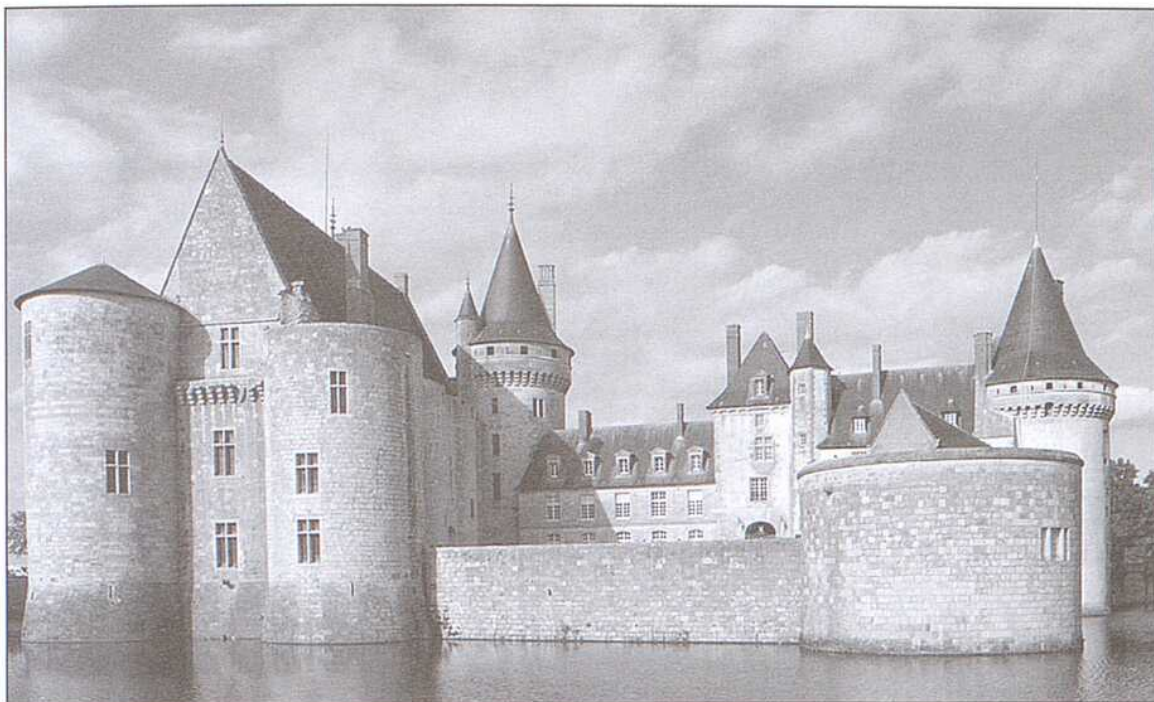
Výtah z listu kardinála Juliana Cesariniho husitům z Norimberka 5. července 1431

F. Palacký, Dějiny národu českého. Praha 1921, str. 642 (český překlad latinského originálu).

I nejsme-liž my všichni bratři a křesťané, nemáme-liž jednoho a téhož spasitele Krista pána, jedno a též písmo svaté? Copak nás rozdvojilo, co odloučilo děti od milované matky? Vy ještě nedávno ve víře a v bázni boží předčili jste mnohé národy a nyní pronásledujete křesťany mečem a ohněm, bázeň boží obrátili jste v ukrutnost. Nebylo-li by lépe a prospěšněji, kdybyste připojili se k nám a vezmouce na sebe znamení kříže, táhli s námi společně proti Turkům a Saracénům, dávným hubitelům křesťanů, místo co nyní následujete sami příkladu jejich? My neradi a jen z nutné potřeby táhneme se zbrojí k vám, abychom nedívali se netečně, jak u vás náboženství hyne, kostely se boří, obrazy svatých se ruší, svátosti se pošlapují, věrní křesťané souzeni a země okolní pleněny a zpustošeny bývají. Jsou bohdá i mezi vámi mnozí, kteří neřády takové v ohavnosti mají, ale jsouce utlačeni od tyranů nesmějí skutkem vyjevit se; těm my přinášíme osvobození, aniž mají se nás co obávat, leda ti, kteří působením ďáblovým zamítají pokoj a kázeň a chtějíce být viděni moudřejší nad jiné, baží po učení cizím a klátí se větrem domnění. Nedomnívejte se, že hrstka oněch lidí ví více, než celý svět a celá církev křesťanská ode mnoha staletí. Čemu pak vás naučí bojovníci, měšťané, sedláci a jiní neučení lidé? Či snad oni lépe rozumějí písmu svatému nežli doktorové, university a kolegia, jež se s ním stále obírají? Proč chcete několika osobám věřit více než tolikerým mistrům a učeným všech staletí a národů? Vizte, jak sv. Augustin sám praví, že by ani v evangelium věřit nechtěl, kdyby je církev neschvalovala; bylo evangelistů více, ale církev, jež nebloudí nikdy, nepřijala z nich více než čtyři za pravé písmo svaté. A této církvi učinil spasitel náš zaslíbení Ducha svatého, neboť s ní býti a ji spravovati má na věky věků. Protož pojdte a vraťte se do lůna jejího s důvěrou, naleznete netoliko odpuštění a milost, ale všechnu lásku a přízeň, kterou dítě od otce a matky očekávat může. Pán a spasitel náš Ježíš Kristus, jenž vykoupil nás drahou krví svou, dejž vám Čechům to srdce, abyste spojili se s námi v jednotu víry, pro spasení duší svých a pro pokoj a čest slavného království českého.

*Hrad Sully sur Loire, kresebná rekonstrukce původního stavu ze 14. století podle
Eugena Violett-le-Duc*

Hrad Sully sur Loire, současný stav.

Burgundský vévoda Filip III. Dobrý.

Respondit

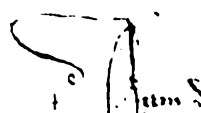
Sanctissime pater et domine Reverendissime Reverentibus pluribus et Virtutibus
 meritis letis facta et conversatione laudabili quibus honore Angeli Luitradus
 Prior etiam parochialis in Rodnet. Rex dicitur Capponis deorum dilectus
 apud matrem Matrem multipliciter commendatur ac solertia indefessa qua
 id carudo in conspectu oculorum nostrorum se nobis reddidit amabilem et acceptum
 alius quodam affectione spali ut ipsum saue Regio persequamur et ad sui
 status exaltationem plene inclinamur. Polito S. V. deus summo studio suppli-
 tamus. Quia e. v. S. dicto Luitrado tamquam benemerito gratiam expecta-
 tuam super. Rursus etiam vacans ut vacatuo nostro formam supplicacionis
 v. S. in spiritibus offendam. Dne et ipm nre contemplacionis intuitu tro-
 missum suscipe et gratiosius exaudire digneris. Acceptissimam nobis in eo pre-
 bea me gratiam facies. P. scham S. v. sanam et in tollimen q. suae dignetur
 altissimus felicitas et longevitas Regni etiam sue sancte. Dne. h. d.

ymon ad
 p. am. y. b. f. as

En deora dilecti Scribamus ad p. am. summo dno nro d. p. l. r. o. suam summe
 humiliter deprecamur quia intuitu nre honore Luitradum. Rastinger pl. h.
 in Rodnet. Rex dicitur Capponis deorum dilectus. In sua
 supplicacionibus dignetur nre suscipere commendatum ac meum dem
 gratiosius exaudire. put. excopia. ip. suae. h. d. p. t. h. d. m. c. d. l. u. s. a. d. a. c. p. o. r. u. s.
 m. c. u. e. n. t. i. u. s. Desideramus igitur a deorone tua eandem studiose adhortari quia
 amor nri apud S. p. f. u. t. d. m. n. r. e. l. i. s. m. e. r. e. d. e. r. e. e. t. i. n. e. f. f. u. d. o. p. e. r. u. i. t. u. t. d. i. c. t. o.
 Luitradus in huius suis precationibus. Valeat exaudicionis premium recipere
 nobis in eo spalis amoris complacentiam ostensur. quam eripi tuam deorum
 reterquosio. Volumus favoribus gratos.

W. Q. e. u. l.

Jesus Maria.

Lucia de
 Anglia

Item dudum nuchii Johanne puella rumor ipse summaque pericula quod exaratus ipsum
 exordia et sarraceni similes sunt. Verum reliquorum atque cultum sustulit
 assumptissimum supereruationem sedum ut ne fornam quam dum tueri et nupte
 studens nullae se impuendo neque crudelibus quam non audat. Curatona
 etiam latefactus. Aruulor p. d. i. l. a. m. a. t. i. s. t. e. m. p. l. a. d. i. c. t. u. s. s. i. m. u. l. a. t. u. q. u. e. m. e.
 moris tui a sunt conspectu p. a. m. i. g. i. t. u. r. a. c. s. u. c. c. e. d. i. t. u. s. R. i. s. t. a. n. o. s. q. u. i. d. e. m.

W. n. r.
 h. e. e. n.
 . d. e. -

teneant fidem tenuerunt. Quis hic vester furor est aut que vos infama et turba
 agunt. Quam dux omnipotens quam felix quam pius sanctus exstitit
 miserant extulit et mille modis mille miraculis illustravit. Tam vos fidem
 persequimini cum euertere eam exterminare cogitatis. Vos vos ceti estis et no-
 qui visu et oculis avertit. Namque creditis impunitos abuturos alicuius
 patris. Ideo dum ne impedire. Vos ne furiosos epistulas permittit. Vos tene-
 bre. Vos ex errore. Vos ut quito magis in scelere tritis et sacrilegis
 delictis tanto maiorem. Vos pernam atque supplicia speret. Ego
 vero ut quod. Verum est fateor nisi in bellis angustis essem occupata iam
 pridem. Visitationem vos remissam. Verumtamen implendum est. Vos
 nullum de metum forte angustior aduersum. Vos profusum ut
 ferro si alio modo non possum hanc. Vnum. Verum et obstinam
 superfectionem exterminem. Vos quod ul heresi priorem al. Vbi
 Adactolium fidem et pristinam lucem reddere manifestis. Vos ad
 me Ambassadors mittatis ipse dicam quid illud sit quod facit. Vos
 opteat. Sed cum nimis et obstinate. Vobis contra semulorum calumnia
 mementote que dampna sitis et facinora petrali neque expulsi
 sumus cum. Vtriusque humanis et diuinis precem omnibus. Vnum
 voluntariam. Dicit Gulian. Vini. Vini.

De Genuis Hereticis

Spasmodi

HUSITSKÝ TABOR

16

SBORNÍK HUSITSKÉHO MUZEA
TÁBOR 2009